

МІНІСТЕРСТВО
МОЛОДІ ТА СПОРТУ
УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНЕ АГЕНТСТВО УКРАЇНИ
З ПИТАНЬ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ

УКРАЇНЬСЬКА АСОЦІАЦІЯ
МОЛОДІЖНИХ РАД

Youth – Jeunesse

COUNCIL OF EUROPE
CONSEIL DE L'EUROPE

DDP-YD/ETD (2023) 271

Київ, 30 жовтня 2023

«Ми разом вирішуємо наші проблеми. Хороша співпраця з владою – це найголовніше» [Цитата з інтерв'ю].

**Дослідження потреб і стану діяльності
місцевих, обласних і національних органів влади
у сфері молодіжної політики, а також місцевих і обласних
молодіжних консультативно-дорадчих органів,
зокрема з урахуванням потреб і реалій молодих людей
у воєнний і повоєнний період**

Звіт

Жовтень 2023

Використані в тексті скорочення

ГО – громадська організація

МКДО – молодіжний консультативно-дорадчий орган

ОВ – орган влади

[А ОВ] – цитата з анкети для місцевих, обласних і національних органів влади, відповідальних за молодіжну політику

[А МКДО] – цитата з анкети для місцевих і обласних молодіжних консультативно-дорадчих органів

[ОВ МП] – цитата з глибинного інтерв'ю представників/представниць органів влади, відповідальних за формування й реалізацію молодіжної політики

[МКДО] – цитата з глибинного інтерв'ю представників/представниць молодіжних консультативно-дорадчих органів

[ФГ МКДО] – цитата з фокус-групової дискусії з представниками/представницями молодіжних консультативно-дорадчих органів

[СФГ] – цитата зі спільної фокус-групової дискусії з представниками/представницями молодіжних консультативно-дорадчих органів і органів влади

[ПОРД] – цитата з презентації-обговорення результатів дослідження

Результати дослідження
грунтуються виключно
на відповідях
представників/представниць
органів влади, відповідальних за
молодіжну політику,
і молодіжних консультативно-
дорадчих органів на місцевому,
регіональному й національному
рівнях, які брали участь
в опитуванні, фокус-групах
і глибинних інтерв'ю, і на їхньому
сприйнятті обставин, у яких вони
працюють. Результати
дослідження не демонструють
реальну ситуацію. Рада Європи,
Міністерство молоді та спорту
України, Національне агентство
України з питань державної
служби, Українська асоціація
молодіжних рад і дослідницька
група не несуть відповідальності
за достовірність інформації,
отриманої під час дослідження.
Думки, висловлені в цій
публікації, є відповідальністю
авторів/авторок і можуть не
збігатися з офіційною політикою
Ради Європи.
Усю кореспонденцію щодо цього
документа необхідно надсилати
до Департаменту молоді
Ради Європи.

Дослідження:

Вікторія Безсмертна
Мігель Анхел Гарсія Лопез
Надія Павлик
Людмила Кіндрат

Редагування:

Валентина Лєснова

Координація:

Людмила Кіндрат

Зміст

ВСТУП	5
Проект Ради Європи «Молодь за демократію в Україні: Фаза III»	5
КЛЮЧОВІ РЕЗУЛЬТАТИ	9
РЕЗУЛЬТАТИ	11
Профіль респондентів/респонденток	11
Поточний стан молодіжної політики в Україні	13
Нормативно-правові акти у сфері молодіжної політики	17
Участь молоді	18
Сфери участі молоді	21
Перешкоди для участі молоді	25
Можливі й бажані дії з подолання перешкод для участі молоді	31
Урахування потреб молодих людей	35
Різниця в потребах різних категорій/груп молодих людей	37
Комунікація і співпраця	40
Потреби в компетентностях	43
Досвід навчання та інтереси	50
РЕКОМЕНДАЦІЇ	52
ДОДАТКИ	54
Додаток 1. Анкета для місцевих, обласних і національних органів влади, відповідальних за молодіжну політику	54
Додаток 2. Анкета для місцевих і обласних молодіжних консультативно-дорадчих органів	57
Додаток 3. Питання глибоких інтерв'ю для представників/представниць місцевої, обласної й національної влади, відповідальних за молодіжну політику	60
Додаток 4. Питання глибоких інтерв'ю для представників/представниць місцевих і обласних молодіжних консультативно-дорадчих органів	61
Додаток 5. Питання фокус-групи для представників/представниць місцевих і обласних молодіжних консультативно-дорадчих органів	62
Додаток 6. Питання для фокус-групи для представників/представниць органів влади і молодіжних консультативно-дорадчих органів	63
Додаток 7. Органи влади, представники/представниці яких у взяли участь у дослідженні	65
Додаток 8. Молодіжні консультативно-дорадчі органи, представники/представниці яких узяли участь у дослідженні	70

ВСТУП

Проект Ради Європи «Молодь за демократію в Україні: Фаза III»

Взаємодія між Радою Європи і Україною в галузі молодіжної політики триває вже кілька років на основі двосторонньої програми співробітництва. Серед її основних заходів були міжнародний огляд молодіжної політики України, публікація українською мовою посібника «Компас» і низка заходів у галузі громадської участі молоді й молодіжної політики. Додаткова інформація про це співробітництво міститься на присвяченій Україні сторінці молодіжного порталу Ради Європи.

План дій Ради Європи для України на 2023 – 2026 роки¹ є інструментом стратегічного планування, який має на меті за допомогою співпраці доповнити зусилля країни з подальшого узгодження законодавства, інституцій і практики з європейськими стандартами в галузях прав людини, верховенства права та демократії й у такий спосіб підтримати країну у виконанні її зобов'язань як держави-члена Ради Європи. До Плану дій Ради Європи для України ввійшли й молодіжні питання, зокрема заходи, спрямовані на зміцнення молодіжної політики, що ґрунтується на участі всіх зацікавлених сторін, і посилення роботи з молоддю під час війни й у післявоєнний період з урахуванням конкретних потреб молоді.

Проект «Молодь за демократію в Україні: Фаза III» розпочато в межах Плану дій Ради Європи для України на 2023 – 2026 роки й побудовано на результатах і досвіді проекту Ради Європи «Молодь за демократію в Україні» у 2020 – 2022 роках. Проект спрямований на те, що молоді люди в Україні отримують переваги від участі в молодіжній політиці та якісної молодіжної роботи для зміцнення власної стійкості й добробуту, для реалізації їхніх прав людини і свобод, демократичної участі та громадянства у воєнний і повоєнний час.

Проект підкреслює важливість Стратегії молодіжного сектора Ради Європи до 2030 року² й відображає Національну стратегію державної молодіжної політики до 2030 року³, Державну цільову соціальну програму «Молодь України» на 2021 – 2025 роки⁴.

Проект заохочує зацікавлені сторони молодіжної політики в Україні впроваджувати й поширювати Рекомендації Комітету Міністрів державам-членам: про доступ молоді з неблагополучних районів до соціальних прав, CM/Rec(2015)3⁵; про доступ молодих людей до прав, CM/Rec(2016)7⁶; про молодіжну роботу, CM/Rec(2017)4⁷; щодо участі ромської молоді, CM/Rec(2023)4⁸; про захист молодіжного громадянського суспільства і молоді та підтримки їх участі в демократичних процесах, CM/Rec(2022)6⁹.

¹ План дій Ради Європи для України «Стійкість, відновлення та відбудова». URL: <https://rm.coe.int/action-plan-ukraine-2023-2026-ukr/1680aa8282>

² Стратегія молодіжного сектора до 2030 року. URL: <https://www.coe.int/en/web/youth/youth-strategy-2030>

³ Національна стратегія державної молодіжної політики до 2030 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/94/2021#Text>

⁴ Державна цільова соціальна програма «Молодь України» на 2021 – 2025 роки. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnoi-cilovoyi-socialnoyi-programi-molod-ukrayini-na-20212025-roki-ta-vnesennya-zmin-do-deyakih-aktiv-kabinetu-ministriv-ukrayini-579-020621>

⁵ Рекомендація Комітету Міністрів державам-членам про доступ молоді з неблагополучних районів до соціальних прав, CM/Rec(2015)3. URL: <https://rm.coe.int/access-to-social-rights-cmrec-2015-3-ukr/1680a0f164>

⁶ Рекомендація Комітету Міністрів державам-членам про доступ молодих людей до прав, CM/Rec(2016)7. URL: <https://rm.coe.int/access-to-rights-for-young-people-cm-2016-7-ua-ukr/1680a0f163>

⁷ Рекомендація Комітету Міністрів державам-членам про молодіжну роботу, CM/Rec(2017)4. URL: <https://rm.coe.int/recommendation-cmrec-2017-4-ukr/16808e4d93>.

⁸ Рекомендація Комітету Міністрів державам-членам щодо участі ромської молоді, CM/Rec(2023)4. URL: <https://rm.coe.int/rec-on-roma-youth-participation-upd-2774-6711-4760-v-1/1680abf18f>

⁹ Рекомендація Комітету Міністрів державам-членам про захист молодіжного громадянського суспільства і молоді та підтримки їх участі в демократичних процесах, CM/Rec(2022)6. URL: <https://rm.coe.int/rec-on-youth-civil-society-upd-2764-3898-5224-v-1/1680abf191>

Про дослідження

Дослідження потреб і стану діяльності місцевих, обласних і національних органів влади в галузі молодіжної політики, місцевих і обласних молодіжних консультативно-дорадчих органів, зокрема з урахуванням потреб і реалій молодих людей у воєнний і повоєнний період реалізоване проектом Ради Європи «Молодь за демократію в Україні: Фаза III» у співпраці з Міністерством молоді та спорту України, Національним агентством України з питань державної служби, Українською асоціацією молодіжних рад.

Мета й завдання

Мета цього дослідження полягала в тому, щоб краще зрозуміти ключових заінтересованих осіб, їхні досягнення, труднощі й потреби для впровадження молодіжної політики, заснованої на підходах участі.

Відповідно до мети було окреслено завдання дослідження, зокрема необхідно було визначити:

- координаційний, політичний потенціал ключових заінтересованих осіб;
- навчальні потреби ключових заінтересованих осіб;
- можливості для спілкування, мережування, діалогу, співпраці між органами влади та іншими заінтересованими сторонами;
- перешкоди для участі молоді.

Цільові групи

З метою вирішення завдань дослідження було спрямоване на участь і внесок:

- державних службовців/службовиць і посадових осіб місцевого самоврядування у сфері молодіжної політики;
- очільників/очільниць і членів/членкинь молодіжних консультативно-дорадчих органів (молодіжних рад, молодіжних парламентів, студентських рад тощо).

Методологія

Методологія дослідження була заснована на методах участі (methods of participatory research), які передбачають участь у дослідженні представників і представниць цільових груп, включення до змісту дослідження поширених (популярних) ідей і практик, зосередження на розширенні можливостей учасниць і учасників дослідження, відсутність ієрархізації для врахування інтересів і думок тих, хто має меншу владу чи представництво, ціннісне ставлення до різних думок і поглядів.

Крім того, у дослідженні використано змішаний підхід, щоб компенсувати можливі прогалини, які можуть виникнути в разі використання лише одного методу.

У цьому дослідженні для обох цільових груп були застосовані такі методи:

- **кабінетний огляд** – під час дослідження було проаналізовано такі документи: Закон України «Про основні засади молодіжної політики» № 1414-IX від 27 квітня 2021 року, Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Стандарту Положення про молодіжні ради» № 1198 від 18 грудня 2018 року, Професійний стандарт «Фахівець з питань молоді (молодіжний працівник)», План відновлення та розвитку України (в рамках ініціативи Президента України В.Зеленського United24), стандарти й підходи Ради Європи, зокрема Переглянута Європейська Хартія про участь молоді в місцевому та регіональному житті, Рекомендації Комітету міністрів Ради Європи державам-членам щодо Доступу молодих людей з неблагополучних районів до соціальних прав (CM/Rec(2015)3), Молодіжної роботи (CM/Rec(2017)4), Доступу молодих людей до прав (CM/Rec(2016)7), щодо участі ромської молоді (CM/Rec (2023)4), щодо захисту молодіжного громадянського суспільства і молодих людей та підтримки їхньої участі в демократичних процесах (CM/Rec(2022)6);
- **онлайн-опитування** – для визначення основних досягнень, труднощів і потреб, пов'язаних із молодіжною політикою, заснованою на підходах участі, для

- представників/представниць органів влади, відповідальних за молодіжну політику¹⁰ (узяли участь 147 респондентів/респонденток) і молодіжних консультативно-дорадчих органів¹¹ (узяли участь 36 респондентів/респонденток);
- **глибинні інтерв'ю** – для збору додаткових даних і глибокого осмислення молодіжної політики участі – 10 глибинних інтерв'ю з представниками/представницями органів влади, відповідальними за молодіжну політику¹² (2 на національному рівні, 2 на регіональному рівні, 6 на рівні громади) і 8 глибинних інтерв'ю з представниками/представницями молодіжних консультативно-дорадчих органів¹³ (1 на національному рівні, 1 на регіональному рівні, 6 на рівні громади);
  - **фокус-групи** – для всебічного обговорення відкритих питань і суперечливих позицій – дві фокус-групи з представниками/представницями молодіжних консультативно-дорадчих органів¹⁴ (узяли участь 11 респондентів/респонденток) і дві фокус-групи з представниками/представницями органів влади, відповідальних за молодіжну політику, і молодіжних консультативно-дорадчих органів¹⁵ (узяли участь 16 респондентів/респонденток);
  - **фінальна презентація-дискусія** для презентації й підсумкового обговорення результатів дослідження, проведена в онлайн-форматі 11 серпня 2023 року (узяли участь 47 осіб). Обговорення результатів дослідження відбувалося з учасниками/учасницями в чотирьох малих групах за трьома напрямками:
    - 1) перешкоди, бар'єри, проблеми для участі молодих людей;
    - 2) можливі й бажані дії для подолання перешкод для участі молодих людей;
    - 3) необхідні компетентності щодо молодіжної політики участі.

Дослідження було проведене протягом травня – липня 2023 року дистанційно (за допомогою онлайн-анкетування, аудіо- та/або відеодзвінків і конференцій).

Запрошення до участі в онлайн-опитуванні було опубліковане на сайті Офісу Ради Європи в Україні: для представників і представниць органів влади, відповідальних за молодіжну політику – <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/-/invitation-for-civil-servants-and-officials-of-local-self-governments-of-ukraine-who-are-responsible-for-youth-policy-to-participate-in-the-needs-assessment>; для представників молодіжних консультативно-дорадчих органів – <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/-/invitation-for-representatives-of-youth-advisory-bodies-of-ukraine-to-participate-in-the-needs-assessment>), на сайті Міністерства молоді та спорту України (<https://mms.gov.ua/events/rozpochato-doslidzhennia-shchodo-potreb-ta-stanu-diialnosti-zokrema-z-urakhuvanniam-potreb-ta-realii-molodi-u-voienyi-ta-povoiennyi-period>), на Фейсбук-сторінках Офісу Ради Європи в Україні, Проекту Ради Європи «Молодь за демократію в Україні», Департаменту молодіжної політики Міністерства молоді та спорту, групи Молодіжний працівник.

---

¹⁰ Додаток 1. Анкета для місцевих, обласних і національних органів влади, відповідальних за молодіжну політику.

¹¹ Додаток 2. Анкета для місцевих і обласних молодіжних консультативно-дорадчих органів.

¹² Додаток 3. Питання глибинних інтерв'ю для представників/представниць місцевої, обласної й національної влади, відповідальних за молодіжну політику.

¹³ Додаток 4. Питання глибинних інтерв'ю для представників/представниць молодіжних консультативно-дорадчих органів.

¹⁴ Додаток 5. Питання фокус-групи для представників/представниць органів влади і молодіжних консультативно-дорадчих органів.

¹⁵ Додаток 6. Питання фокус-групи для представників/представниць місцевих і обласних молодіжних консультативно-дорадчих органів.

Результати

Відповідно до стану молодіжної політики / молодіжної роботи за участі молодих людей, досягнень і викликів, пов'язаних із залученням молодих людей і молодіжною політикою участі, це дослідження визначало компетентності, необхідні для їхнього подальшого розвитку.

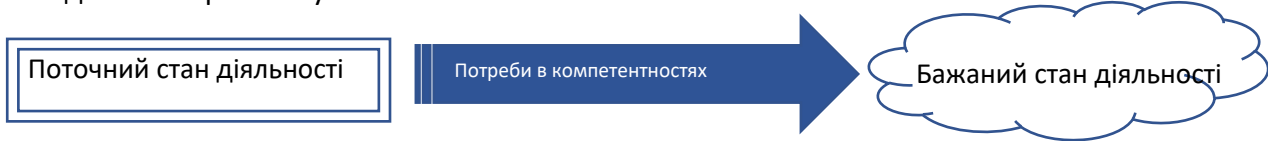

Схема 1. Застосований у дослідженні компетентнісний підхід

Ці результати, зокрема, компетентності, необхідні для участі молодих людей і молодіжної політики участі, були враховані під час планування подальших заходів Проєкту – навчання для представників/представниць органів влади й молодіжних консультативно-дорадчих органів.

Усі результати дослідження зібрано в цьому комплексному дослідницькому звіті. У додатках подано всю відповідну детальну інформацію про дослідження.

КЛЮЧОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Сучасний стан молодіжної політики в Україні зумовлений збройною агресією Російської Федерації проти України. Всупереч величезним труднощам було визначено кілька досягнень:

- розвиток законодавчої й нормативно-правової бази, затвердження професійного стандарту фахівця з роботи з молоддю (молодіжного працівника), інституційна стабільність (Всеукраїнський молодіжний центр, Український молодіжний фонд, державна програма «Молодіжний працівник»), розвиток цифрового інструменту «ЄМолодь»;
- співпраця органів влади і молодих людей, зокрема діяльність громадських організацій, молодіжних рад і молодіжних радників/радниць, які працюють у структурних підрозділах на громадських засадах;
- відновлення програм фінансування молодіжних проєктів через грантові кошти, а також фінансування цільових програм на обласному й місцевому рівнях (проте в окремих регіонах і громадах цільові програми з молодіжної політики або відсутні, або об'єднані з іншими цільовими програмами, відповідно фінансування молодіжної політики обмежене й часто найнижче порівняно з іншими програмами);
- повернення громадських організацій, які припиняли їхню роботу через повномасштабне вторгнення.

Щодо участі молодих людей, то, за результатами онлайн-опитування, як національні, регіональні й місцеві представники/представниці органів влади, так і відповідальні особи молодіжних консультативно-дорадчих органів мають доволі схоже сприйняття: про найнижчі або безглузді рівні участі молодих людей (без реального впливу) ніколи або майже ніколи не йдеться. Щодо вищого рівня участі молодих людей і спільного ухвалення рішень, то органи влади більш оптимістичні, а молодіжні консультативно-дорадчі органи більш критичні в їхніх оцінках, проте це не було підкріплено результатами інтерв'ю й фокус-групових дискусій, навпаки респонденти й респондентки часто наводили приклади з їхньої діяльності, які демонструють нижчі рівні участі молодих людей.

Щодо різних галузей участі молодих людей, то найбільш актуальними, на думку респондентів/респонденток, є менеджмент або організація діяльності молодих людей через інформування, навчання, підтримання молодіжних проєктів та ініціатив, заохочення молодих людей до волонтерської діяльності та сприяння участі молодих людей у громадських організаціях. Спостережено тенденцію недооцінювання ролі інформаційно-комунікаційних технологій і ЗМІ. Водночас організовані об'єднання молоді учасники/учасниці дослідження визначали тією силою, яка здатна змінити ситуацію в громаді, зокрема вони наголошували на необхідності залучення молодих людей до політичних партій як реальної можливості доступу до влади і ухвалення рішень. Це залежить від рівня: представники/представниці об'єднаних територіальних громад у сільській місцевості підкреслювали відсутність або нестачу компетентностей у співпраці між органами влади і громадськими організаціями, озвучуючи запит про зовнішнє інституційне підтримання в розвитку цього напрямку молодіжної політики й молодіжної роботи.

Щодо перешкод участі молодих людей сприйняття органів влади і молодіжних консультативно-дорадчих органів подібне. Основними перешкодами було визначено сьогоденні обставини війни й більш постійні обставини бідності та безробіття. Що стосується інших перешкод для участі молодих людей, то молодіжні консультативно-дорадчі органи більш критичні, ніж органи влади, щодо необхідного фінансового, морального й інституційного підтримання.

Визначено основні кроки в розвитку молодіжної політики:

- відбудова України в післявоєнний період, що передбачає такі напрями: реабілітація молодих людей, які повертаються з війни, робота з молодими людьми на деокупованих територіях, робота з повернення молодих людей з-за кордону, налагодження роботи всіх новостворених закладів, розроблення й налагодження цифрових інструментів (ЄМолодь та Реєстр молодіжних центрів);
- розвиток молодіжної інфраструктури, насамперед у сільській місцевості та спальних районах міст: молодіжних центрів, громадських організацій, просторів для молодих людей різних субкультур й інтересів;
- чітка державна стратегія й документи щодо формування і реалізації молодіжної політики: розвиток мобільної молодіжної роботи, створення дієвого Українського молодіжного фонду, створення освітнього стандарту для молодіжних працівників/працівниць, налагодження співпраці між владою і молодими людьми;
- наявність практичного підтримання в розробленні планів молодіжної політики, пошуку фінансування, виробленні стратегії, налагодженні співпраці (наприклад, тренінги для державних службовців/службовиць, відповідальних за молодіжну політику; підвищення ролі молодіжної політики в громадах (сьогодні це залежить від особистого ставлення очільника/очільниці громади); наявність моделей або шаблонів для малих громад у сільській місцевості, обмін досвідом).

Серед компетентностей у галузі молодіжної політики та молодіжної роботи, які, на думку респондентів/респонденток, потребують розвитку для покращення участі молодих людей, виділяємо три групи:

- Базові компетентності щодо молодіжної участі / молодіжної політики: розуміння молодіжної роботи, навчання молодіжних працівників/працівниць, відкритість, міжкультурні компетентності, командна робота, розуміння потреб молодих людей.
- Компетентності, орієнтовані на співпрацю між представниками/представницями органів влади і молодими людьми: комунікація, лобювання, правові межі, розуміння молодіжної політики, співпраця.
- Цифрові компетентності, застосовувані як до безпосередньої роботи з молодими людьми, так і до співпраці з іншими заінтересованими особами, а також компетентності фандрейзингу і проєктного менеджменту.

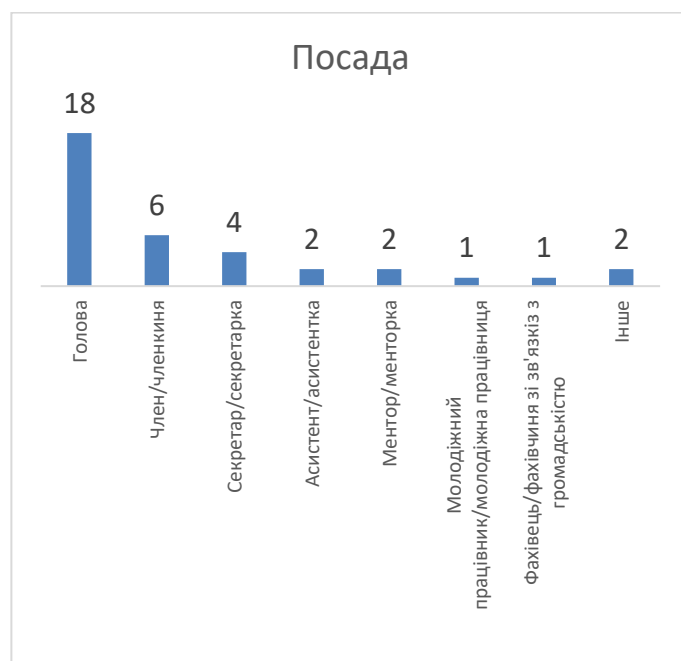
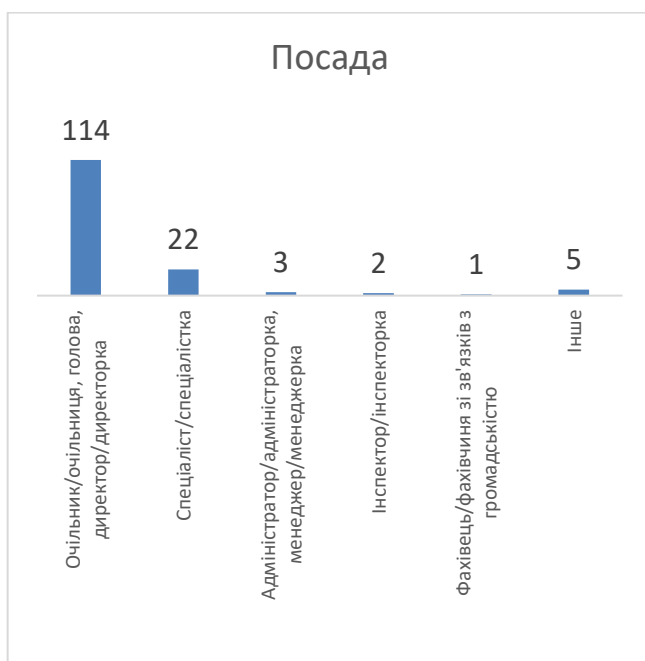
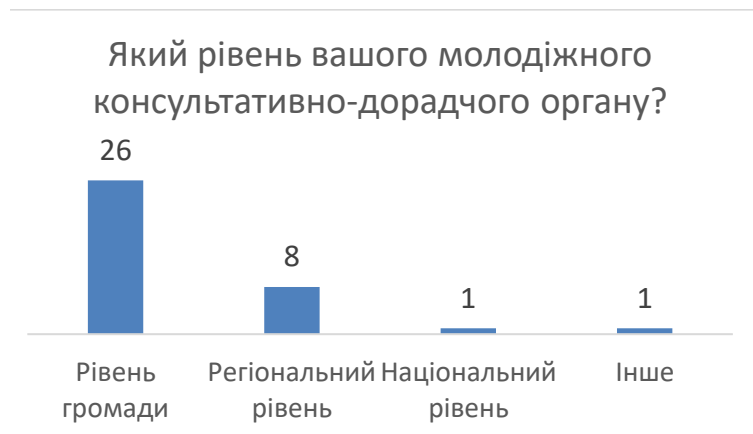
РЕЗУЛЬТАТИ

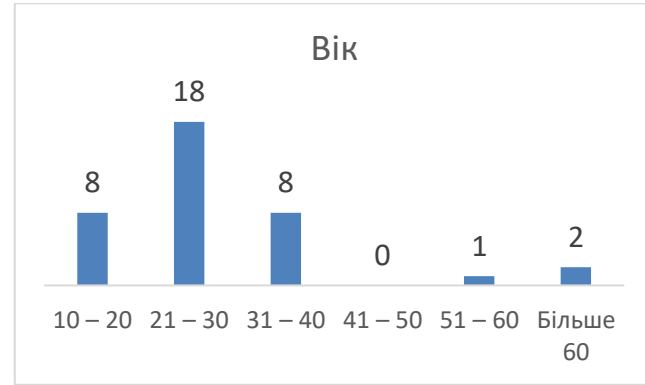
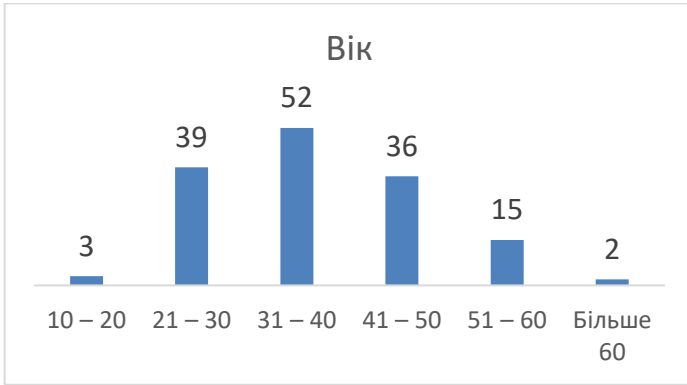
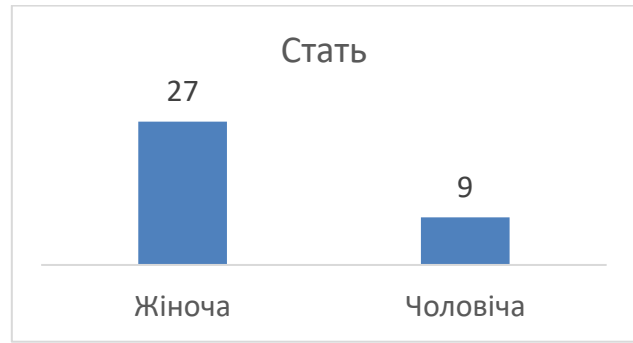
Профіль респондентів/респонденток

Органи влади, відповідальні за молодіжну політику

Молодіжні консультативно-дорадчі органи

Діаграми 1 – 10. Відповіді на запитання анкети щодо профілю (рівень представництва, зміна місцезнаходження, посада, стать, вік) для представників/представниць органів влади, відповідальних за молодіжну політику, і молодіжних консультативно-дорадчих органів.

Поточний стан молодіжної політики в Україні

За даними Міністерства молоді та спорту України, близько 40% молодих людей вимушено змінили їхнє постійне місце проживання після 24 лютого 2022 року. Зокрема, близько 2 млн. осіб є внутрішньо переміщеними, така ж кількість виїхала за межі України¹⁶.

Відповідно до даних, отриманих під час дослідження, виглядає, що, попри повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну, є здобутки в молодіжній політиці України:

<p>Розроблено нормативно-правову базу; затверджено професійний стандарт фахівця з молодіжної роботи (молодіжного працівника); досягнуто інституційної сталості (Всеукраїнський молодіжний центр, Український молодіжний фонд, державна програма «Молодіжний працівник»); триває розроблення інструменту «Ємолодь»</p>	<p><i>«Серед здобутків на сьогодні є повністю підготовлена законодавча база: Закон України, Стратегія розвитку молодіжної політики, Державна програма «Молодь України». Також у процесі формування Український молодіжний фонд, працює Всеукраїнський молодіжний центр, прийнято професійний стандарт «Молодіжний працівник» [ОВ МП].</i></p> <p><i>«Молодіжна політика динамічно розвивається. У нас дуже багато нових інструментів з'явилося: Український молодіжний фонд, розроблення нормативно-правового акту про Національну раду, перегляд можливостей і стандарти для молодіжних центрів як рекомендації щодо надання послуг молоді на основі молодіжних центрів» [ОВ МП].</i></p> <p><i>«У 2023 році за участю Ради Європи ми розробили професійний стандарт. Зараз працюємо над методологічними рекомендаціями щодо його впровадження» [ОВ МП].</i></p> <p><i>«Процеси рухаються, зокрема щодо професійної підготовки на рівні формальної освіти. Якщо говорити про підготовку спеціалістів у молодіжній роботі, то дуже є багато в неформальній освіті програм, зокрема «Молодіжний працівник». Це зараз єдина державна програма неформальної освіти» [ОВ МП].</i></p> <p><i>«Ємолодь – це буде єдина платформа, де молодь може зареєструватися. На ній будуть зібрані всі інструменти, наприклад, щодо конкурсів чи отримання грантів» [ОВ МП].</i></p> <p><i>«Професійний стандарт – це не просто визнання професії, а важливий крок» [ОВ МП].</i></p> <p><i>«...від розроблення нормативно-правового акту про національну раду, потім перегляд взагалі можливостей і стандарти для молодіжних центрів» [ОВ МП].</i></p> <p><i>«Це Український молодіжний фонд. Звичайно, створення наглядової ради, уже вона затверджена. Функціонує всеукраїнський молодіжний центр» [ОВ МП].</i></p>
<p>Співпраця органів влади і молодих людей, зокрема діяльність громадських організацій, молодіжних рад і молодіжних радників/радниць, які працюють у структурних</p>	<p><i>«Ми разом вирішуємо наші проблеми. Хороша співпраця з владою. Це найголовніше. Міський голова відкритий для цього... відкритий, щоб годинами дискутувати з молоддю» [ОВ МП].</i></p> <p><i>«Молодіжна політика буде розвиватися непогано, бо є молодіжна рада, є громадські організації, які готові співпрацювати з владою, і влада, відповідно, сам міський голова зацікавлений у співпраці, і це дає нам надію, що воно буде працювати доволі непогано» [ОВ МП].</i></p> <p><i>«Створено молодіжну раду при сільській раді. Якщо розглядати в контексті залучення молоді до різних сфер, то є ті, хто цікавиться спортом, хтось цікавиться музикою, танцями і так далі» [ОВ МП].</i></p>

¹⁶ <https://www.kmu.gov.ua/news/minmolodsportu-blizko-40-molodih-lyudej-vimusheno-zminili-svoje-postijne-misce-prozhivannya>

<p>підрозділах на громадських засадах</p>	<p>Інструменти участі, які застосовують у їхній діяльності молодіжні консультативно-дорадчі органи:</p> <p><i>«Співпраця з владою через зустрічі, спільні заходи, участь у депутатських комісіях представників/представниць молодіжних рад; молодіжна рада як інструмент участі; співпраця молодіжних рад з виконавчим комітетом; представники/представниці молодіжних рад є радниками/радницями міських голів з питань молодіжної політики; голова молодіжної ради входить до складу координаційної ради з питань молодіжної політики тощо» [МКДО].</i></p> <p><i>«Плюс я також входжу в координаційну раду з питань молодіжної політики в нашій області як делегований представник з нашої місцевої молодіжної ради» [МКДО].</i></p> <p><i>«Голова громади постійно організовує з нами зустрічі в різних форматах. Зі шкільною молоддю теж організовували зустрічі. У цьому році вони проводили опитування, хто чим цікавиться, і організовували екскурсії шкільної молоді до міської ради. Тобто не просто екскурсія, а знайомили з тим, хто чим займається, хто яку роль виконує. Діти бачать, але на своєму рівні, і дітям було цікаво» [МКДО].</i></p> <p><i>«Якщо в когось із колег або представника молоді є якась ідея, то це не проблема – піти до когось у кабінет і запропонувати начальнику відділу чи департаменту свій проєкт або свою якусь позицію» [МКДО].</i></p> <p><i>«Ми почали працювати з виконкомом. Дуже так нормально з відділом освіти почали співпрацювати в цьому році» [МКДО].</i></p>
<p>Відновлення фінансування молодіжних проєктів</p>	<p><i>«У цьому році відновили можливість надання грантів під ініціативи молоді. Тобто це не від громадської організації, а просто молода людина, яка може не представляти жодне ГО, має свою ідею, свій концепт. Така молода людина заповнює аплікаційну форму й захищає свої проєкти. Це актуально. У нас цього року великий набір хороших ідей від молодих людей. Не було фінансового ресурсу для реалізації цих ідей, насправді було дуже складно. Ідеї були і актуальні, і потрібні. І ми можемо відслідковувати, що молоді зараз цікаво, що їй болить, що вона хотіла б розкрити. Бо ці проєкти мають залучати молодь» [ОВ МП].</i></p> <p><i>«...Конкурси відбулися з українсько-польських обмінів, тобто є проєкт, який ми будемо підтримувати» [ОВ МП].</i></p> <p><i>«Є молодь, яка цікавиться політикою. Вона завжди була. Тому в нас є школа самоврядування, що вже стала програмою. Вона почала діяти знову. До неї знову великі набори молоді. Молодим людям цікаво, як працюють органи самоврядування. Дуже цікаво, як працюють депутати. Що таке взагалі місто як організм. Як він діє. Як виконується бюджет. Ця програма в нас діє. Ми випустили навесні 50 слухачів. І восени знову будемо набирати. Тому що є попит» [ОВ МП].</i></p> <p><i>«Є програми, які отримують фінансування, – це програма «Національно-патріотичне виховання» і програма «Місто молодих». Усі наші заходи підпорядковані цим програмам, і у зв'язку з цим ми отримуємо кошти на проведення тих чи тих заходів» [МКДО].</i></p> <p><i>«Ми зараз у свою практику вводимо закордонний обмін досвідом. Протягом двох місяців наші молоді люди з молодіжної ради поїхали вже до Любліна» [МКДО].</i></p>

Повернення громадських організацій, які зупинили їхню роботу через повномасштабне вторгнення	«Виходячи з того, що ми вже рік у повномасштабній війні, то повертаються громадські організації. Багато хто залишився перепрофільованим під волонтерські організації. І в них деякі потреби трішечки змістилися в цьому плані, але з'явилися нові – такі, які працюють у сфері просвіти. Дуже багато для молоді є міжнародних організацій, які працюють у молодіжному напрямі. І вони дуже нас посилюють щодо роботи із залученням молоді. Бо вони мають значний фінансовий ресурс і дають можливість молоді реалізувати її проєкти й ідеї» [ОВ МП].
--	--

Отже, респонденти і респондентки обох цільових аудиторій відзначають здобутки й хороші напрацювання в галузі молодіжної політики в умовах воєнного часу. Незважаючи на фінансові обмеження державних молодіжних програм, респонденти і респондентки констатують посилення громадського сектора, наявність нормативної бази та інструментів для створення й реалізації молодіжних програм, розвиток молодіжних інституцій і молодіжної інфраструктури, посилення діяльності молодіжних консультативно-дорадчих органів.

Основними здобутками у сфері молодіжної політики визначено:

- розробленість законодавчої і нормативної бази;
- часткове відновлення програм з фінансування молодіжних проєктів (не в усіх регіонах);
- започаткування діяльності молодіжних рад і відкриття молодіжних центрів і просторів;
- налагодження співпраці з адміністрацією об'єднаних територіальних громад, громадськими організаціями, молодіжними радниками/радницями (на громадських засадах).

Під час дослідження було визначено деякі кількісні показники щодо людей, залучених до формування й реалізації молодіжної політики на рівні як органів влади, так і молодіжних консультативно-дорадчих органів.

Кількість співробітників/співробітниць в органах влади, відповідальних за формування й реалізацію молодіжної політики (у середньому відповідно до результатів глибинних інтерв'ю з представниками і представницями органів влади, відповідальних за молодіжну політику):

- на національному рівні – 15 осіб;
- на обласному рівні – 3 – 4 особи;
- на рівні громади – 2 – 3 особи.

За результатами глибинних інтерв'ю з представниками і представницями органів влади, відповідальних за молодіжну політику, було визначено, що лише на національному рівні державні службовці та службовиці не поєднують функції молодіжної політики з іншими сферами. На рівні області й місцевих громад органи влади, відповідальні за молодіжну політику, налічують у середньому троє – четверо публічних службовців і службовиць, з них двоє займаються молодіжною політикою внаслідок об'єднання функцій молодіжної політики з освітньою, соціальною, спортивною тощо:

«Наш відділ займається культурою, молоддю, спортом, а також у нас є захист дітей, протидія насильству в сім'ях, видача посвідчень багатодітних сімей, дітей, батьків. У відділі працює три особи, які відповідають за всі напрями» [ОВ МП].

«Мої функціональні обов'язки – це національно-патріотичне виховання, оздоровлення дітей і молодіжна політика. Тобто це таке три в одному» [ОВ МП].

«Молодіжна політика інтегрована в освітню політику. Молодіжна політика важлива, але не пріоритетна на місцевому рівні» [ОВ МП].

Як свідчать отримані результати, основною перепорою у формуванні й реалізації молодіжної політики респонденти/респондентки визначили недостатню чисельність представників і представниць органів влади, відповідальних за молодіжну політику, а також поєднання їхніх функцій і обов'язків з іншими напрямками державної політики, що зумовлює перенавантаження представників і представниць, їм бракує ресурсів, передусім часових і емоційних, для додаткових ініціатив.

Кількісний склад молодіжних консультативно-дорадчих органів (у середньому відповідно до результатів глибоких інтерв'ю з представниками і представницями молодіжних консультативно-дорадчих органів):

- на національному рівні – 8 осіб;
- на обласному рівні – 23 особи;
- на рівні громади – 30 осіб.

У середньому на всіх рівнях представництво чоловіків у молодіжних консультативно-дорадчих органах становить 20 – 30%, жінок 80 – 70% (відповідно до результатів глибоких інтерв'ю з представниками і представницями молодіжних консультативно-дорадчих органів).

На обласному рівні до складу молодіжних консультативно-дорадчих органів входять представники/представниці громадських і благодійних організацій, локальних молодіжних рад, студентського й учнівського самоврядування, на локальному рівні до складу молодіжної ради також можуть входити активні молоді люди, які проживають на території громади, де функціонує молодіжна рада, без приналежності до конкретної організації чи самоврядування.

Пріоритетні напрями діяльності молодіжних консультативно-дорадчих органів:

- функціонування тематичних відділів:

«Ми ділилися на комітети: культура, спорт, освіта, екологія, природа. Звичайно, ми намагалися працювати у своїх сферах» [МКДО].

- лобювання потреб та інтересів молодих людей на різних рівнях:

«Поквартально ми зустрічаємося з департаментами та молоддю. Я доношу думку молоді, яку отримую на засіданнях, формальних і неформальних зустрічах, до місцевої влади. І так само думки місцевої влади до молоді» [МКДО].

- інформування:

«Мені здається, що якщо ми хочемо працювати на результат, то будь-яка робота має розпочинатися з інформаційних кампаній, ми маємо спочатку ці очікувані результати «розкрутити». Щоб ми показали, а що власне ми пропонуємо і чи дійсно молоді буде цікавим те, що ми хочемо, і чи вона захоче залучатися до того. Якщо наша інформаційна кампанія пройде позитивно, то тоді можуть бути всі інші позиції, які ми вказали» [ОВ МП].

Загалом пріоритетні напрями діяльності базуються на врахуванні нормативно-правових актів України й локального контексту на рівні, на якому функціонує МКДО з урахуванням потреб молодих людей, які визначають різними способами. Також до МКДО залучаються різні молоді люди, є труднощі в збереженні інтересу до діяльності членів і членкинь МКДО, тому наскрізний напрям діяльності – сформувати цінність МКДО й підвищити мотивацію молоді до її діяльності.

Нормативно-правові акти у сфері молодіжної політики ¹⁷

Більшість респондентів/респонденток добре знають законодавчу базу молодіжної політики в Україні.

Відповіді влади свідчать про глибоке та широке знання законодавчих актів. Більшість із них стосується кількох найважливіших на національному рівні:

- Конституція України¹⁸;
- Указ Президента України «Про Національну молодіжну стратегію до 2030 року» № 94/2021 від 12 березня 2021 року¹⁹;
- Закон України «Про основні засади молодіжної політики» № 1414-IX від 27 квітня 2021 року²⁰;
- Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» № 280/97-ВР від 21 травня 1997 року²¹;
- Закон України «Про освіту» № 2145-VIII від 05 вересня 2017 року²²;
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2021 – 2025 роки» № 579 від 2 червня 2021 року²³;
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Примірного положення про молодіжний центр та експертну раду при молодіжному центрі» № 1014 від 20 грудня 2017 року²⁴;
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Типового положення про молодіжні ради» від 18.12.2018 № 1198²⁵;
- Наказ Міністерства молоді та спорту України «Про затвердження Порядку реалізації програм, проектів і заходів державної політики у сфері молодіжного та національно-патріотичного виховання» № 808 від 03 березня 2016 року²⁶.

Відповіді молодіжних консультативно-дорадчих органів є менш повними й менш детальними, вони зосереджені більше на законодавчому регулюванні молодіжних рад, а в деяких випадках на регіональних і місцевих нормах.

---

¹⁷ Відповіді на запитання анкети «Які нормативно-правові акти регулюють вашу діяльність у сфері молодіжної політики?»

¹⁸ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

¹⁹ <https://www.president.gov.ua/documents/942021-37337>

²⁰ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20#Text>

²¹ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>

²² <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

²³ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/579-2021-%D0%BF#Text>

²⁴ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1014-2017-%D0%BF#Text>

²⁵ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1198-2018-%D0%BF#Text>

²⁶ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0453-16#Text>

Участь молоді

Участь молоді – це залучення молодих людей до різних аспектів життя громади. Може проявлятися в участі в процесах ухвалення рішень і формування сфер політики, які стосуються молоді, у самоврядуванні в закладах освіти, спільному управлінні проектами, дозвіллям, додатковою освітою тощо. У контексті Переглянутої європейської хартії участі молоді в місцевому й регіональному житті участь молоді розглядають як право молодих людей бути включеними в громадське життя та право брати на себе відповідальність і обов'язки в повсякденному житті на місцевому рівні, а також право демократичними методами впливати на власне життя. Забезпечення участі молоді є одним із принципів молодіжної політики²⁷.

Участь молоді можна також розглядати як форму партнерства між молоддю і дорослими. Партнерство означає спільну працю, уміння прислухатися до голосу кожного/кожної й докладно розглядати пропозиції²⁸.

Існують різні рівні залучення молоді до громадського життя. Усе залежить від місцевої ситуації, ресурсів, потреб і досвіду. Роджер Харт пропонує модель «Сходинок дитячої участі»²⁹, яка ілюструє різні рівні участі дітей і молодих людей у проектах, організаціях або спільнотах. Він визначає вісім рівнів участі молоді, кожен з яких відповідає одній сходинокі драбини:

Сходинка 8. Спільне ухвалення рішення

Проекти чи ідеї пропонують молоді люди, яких дорослі запрошують для участі в процесі ухвалення рішення як партнерів/партнерок.

Сходинка 7. Проектом керують молоді люди

Проектами керують молоді люди, можуть бути запрошені дорослі, щоб забезпечити необхідне підтримання, але проект може бути виконаний і без їхнього втручання.

Сходинка 6. Ініціюють проект дорослі, рішення ухвалюють спільно з молодими людьми

Ініціюють проект дорослі, але молодих людей запрошують як рівнозначних партнерів/партнерок, щоб разом з дорослими вони ухвалювали рішення й розподіляли обов'язки.

Сходинка 5. З молодими людьми консультуються, їх інформують

Дорослі керують проектами, молоді люди висловлюють поради і пропозиції, а їх інформують про те, як такі пропозиції сприяють ухваленню остаточних рішень і досягненню мети.

Сходинка 4. Проект доручають молодим людям і повідомляють їм про його реалізацію

Проектом керують дорослі, молодих людей запрошують виконати ролі або завдання в межах проекту, і вони обізнані про те, який вплив вони насправді мають у проекті.

Сходинка 3. Символічне залучення (токенізм)

У межах проекту розподіляють ролі між молодими людьми, але вони ніяк не впливають на ухвалення рішень. Створюється помилкове враження (навмисно чи ні), що молоді люди беруть участь, але фактично вони не мають можливості обирати, що їм робити і як.

²⁷ Переглянута Європейська хартія про участь молоді в місцевому та регіональному житті. URL:

<https://rm.coe.int/168071b58f>

²⁸ Stacey, K. Theoretical underpinnings of youth partnership accountability, unpublished paper, Adelaide, 1998; quoted in Youth participation handbook for organizations. A guide for organizations seeking to involve young people on boards and committees, Government of South Australia Office for Youth, 2003. P. 15.

²⁹ Hart, R. Children's participation from tokenism to citizenship, UNICEF Innocenti Research Centre, Florence, 1992. This model has been based on S. Arnstein's ladder of citizen's participation, published as «A ladder of citizen participation», JAIP, Vol. 35, No. 4, July 1969. P. 216 – 224.

Сходинка 2. Молоді люди як декорація

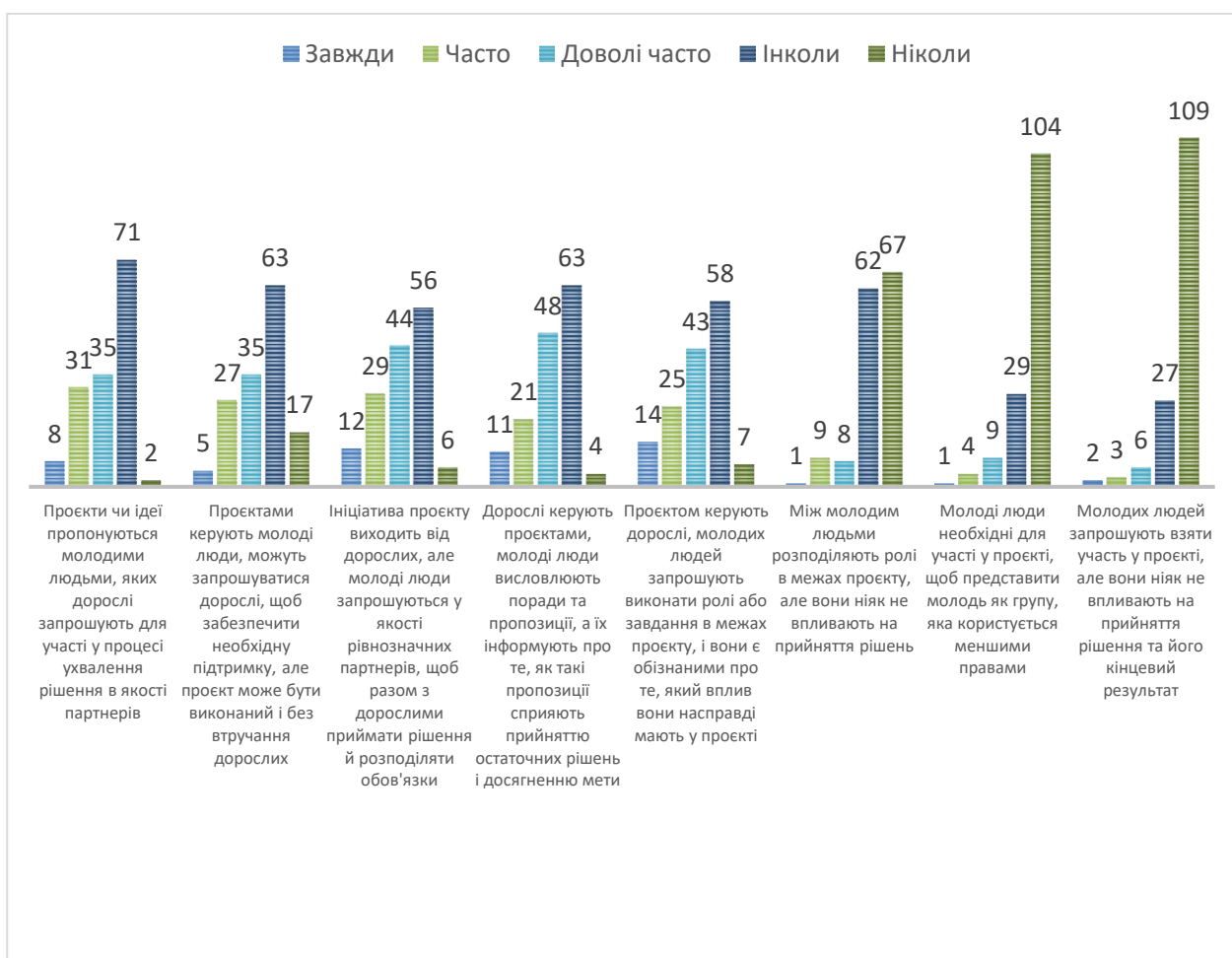
Молоді люди необхідні для участі в проєкті, щоб представити молодь як групу, яка має менші права. Вони не відіграють ніякої вагомості ролі, окрім присутності. Як це буває з декоруванням, молодь висувають на перший план у проєкті або організації, щоб її могли помітити зовні.

Сходинка 1. Маніпуляція

Молодих людей запрошують узяти участь у проєкті, але вони ніяк не впливають на ухвалення рішення і його кінцевий результат. Фактично їхня присутність потрібна для досягнення інших цілей, наприклад, для перемоги на виборах до місцевих органів влади, для формування позитивної репутації установи або для отримання додаткових коштів від установ, що підтримують участь молоді³⁰.

Респонденти і респондентки, які взяли участь у дослідженні, оцінили їхню діяльність щодо рівнів участі молоді так:

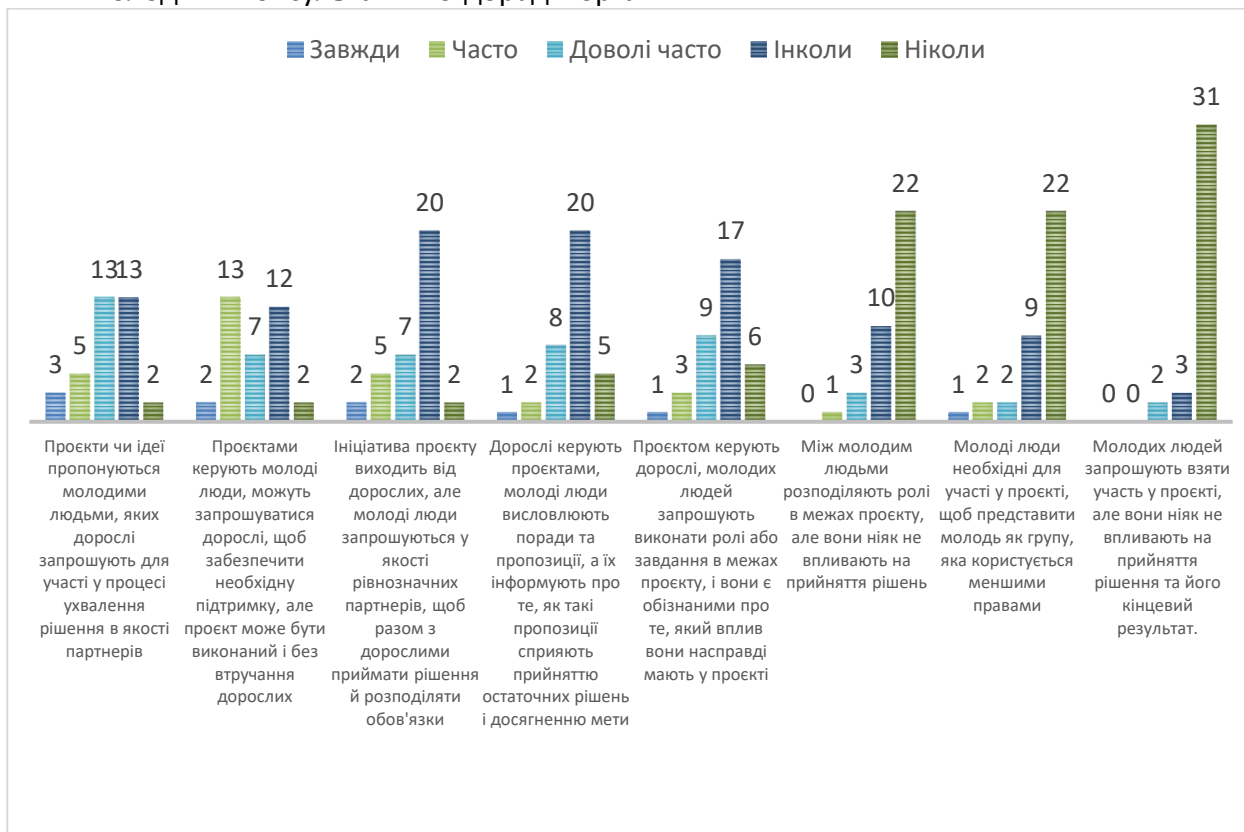
Органи влади, відповідальні за молодіжну політику

Діаграма 11. Відповіді на запитання анкети «Як часто молоді люди беруть на себе різні ролі у ваших програмах/проєктах і структурах» для представників/представниць органів влади, відповідальних за молодіжну політику».

³⁰ «Скажи своє слово!»: посібник з Переглянутої Європейської хартії про участь молодих людей у місцевому та регіональному житті. URL: <https://rm.coe.int/have-your-say-manual-kr/1680789a84>

Молодіжні консультативно-дорадчі органи

Діаграма 12. Відповіді на запитання анкети «Як часто молоді люди беруть ці різні ролі у ваших програмах/проектах і структурах» для представників/представниць молодіжних консультативних органів.

Як національні, регіональні й місцеві органи влади, так і відповідальні особи молодіжних консультативно-дорадчих органів мають доволі схоже сприйняття: про найнижчі або безглузді рівні участі молоді (без реального впливу) ніколи або майже ніколи не йдеться. З іншого боку, щодо вищих рівнів участі молодих людей органи влади більш оптимістичні, а молодіжні консультативно-дорадчі органи більш критичні в їхніх оцінках. Ця тенденція також помітна в якісних коментарях.

Сфери участі молоді³¹

- Сфера 1: навчання щодо участі молоді

Під час дискусії й фокус-групових обговорень увагу приділяли навчанням щодо участі молоді:

«Молодь у нас обізнана, але їй треба постійно розповідати про те, як правильно брати участь у житті громад. Як на мене, спершу треба навчити її азів, а вже далі працювати з більш складними речами» [СФГ].

«Навчання й розвиток молоді щодо її можливостей впливати на рішення, які приймають у громаді, з власного досвіду є пріоритетом № 1» [СФГ].

- Сфера 2: інформування молоді

«Мені здається, що якщо ми хочемо працювати на результат, то будь-яка робота має розпочинатися з інформаційних кампаній, ми маємо спочатку ці очікувані результати «розкрутити». Щоб ми показали, а що власне ми пропонуємо і чи дійсно молоді буде цікавим те, що ми хочемо, і чи вони захочуть залучатися до того. Якщо наша інформаційна кампанія пройде позитивно, то тоді можуть бути всі інші позиції, які ми вказали» [СФГ].

«Для початку найважливішим для нас є те, що ми молодь інформуємо щодо наших майбутніх ініціатив і того, що ми плануємо з нею робити. Після цього ми її навчаємо, і вже безпосередньо за навчанням у нас буде можливість для позиціонування молодих людей самими себе, і тому наступний крок – це підтримка молодіжних проєктів та ініціатив» [СФГ].

«Наразі сфера інформування молоді просідає, тому що інституції зрідка використовують ті канали комунікації, які використовує молодь. І виходить так, що інституції поширюють їхні повідомлення в одній площині, а молодь живе в іншій площині» [СФГ].

«Без інформації молоді люди не розумітимуть, що робити. Тобто треба показувати, які є можливості, після чого вже вчити в різних сферах, залежно від інтересів» [СФГ].

- Сфера 3: сприяння участі молоді за допомогою інформаційних і комунікаційних технологій

Під час обговорень було спостережено тенденцію до недооцінювання ролі інформаційно-комунікаційних технологій у формуванні й реалізації молодіжної політики з боку учасників і учасниць. Основний аргумент – упевненість у достатньому рівні користування молодими людьми комп'ютерними технологіями: *«Знаючи, у якому світі інформаційному й активному ми тепер живемо, скидається на те, що молоді люди можуть нас навчити в цій сфері більше, ніж ми їх» [СФГ].*

«У нас молодь уміє користуватися інформаційними технологіями, але вона не вміє правильно використовувати ці технології для інформування молодих людей» [СФГ].

«Сприяння участі молоді за допомогою інформаційних і комунікаційних технологій, можливо, і є та сфера, де могли б зустрітися офіційні інституції та молодь. Скажімо,

---

³¹Areas of youth participation, according to the Revised European Charter on the Participation of Young People in Local and Regional Life (<https://rm.coe.int/16807023e0>), are results of joint focus groups for representatives of authorities and youth consultative bodies.

дізнатися одне про одного і про можливості. Ми говорили про те, що молодь може бути дуже грамотна в плані комунікаційних технологій і пропонувати саме цифрові сучасні рішення проблем, які влада і/або органи місцевого самоврядування традиційно вирішують за допомогою паперових процедур. Можливо, молодь може цифровізувати ті паперові алгоритми, які були традиційні, довгі й бюрократичні, наприклад, після повномасштабного вторгнення, з'явилися застосунки або прості, конкретні і практичні речі, які допомагали вирішувати проблеми» [СФГ].

- Сфера 4: сприяння участі молоді в роботі ЗМІ

«Сприяння участі молоді в роботі ЗМІ – це продовження інформування й роботи з комунікативними та інформаційними технологіями. Для нас це все один блок» [СФГ].

«Сприяння участі молоді в роботі ЗМІ мені виглядає як дивний пункт, я не впевнений, що він взагалі якось впливає на участь у житті громади чи молоді. Але насправді ми почали зараз працювати на зовнішні ЗМІ й комунікувати з громадою, і це класно, бо саме в цьому випадку ми набираємо достатню кількість респондентів, ми маємо робити масштабні події й комунікувати про це. Але це про дальню перспективу і високий левел» [СФГ].

«Молодь не цікавиться ЗМІ і якось неактивно долучається, і її важко залучити до цієї роботи» [СФГ].

- Сфера 5: заохочення молоді до волонтерства

«Ми першим поставили заохочення молоді до волонтерства з аргументом, що так можемо зібрати велику аудиторію молодих людей. З початком війни в нас волонтерство стало ще більш популярним, багато молоді залучалося до плетіння сіток, роздачі допомоги й т. ін. Тобто через цей інструмент ми можемо залучити велику аудиторію» [СФГ].

Протилежною є думка: *«Заохочення молоді до волонтерства не може бути першочерговим завданням, бо, як ми бачимо, з початку повномасштабного вторгнення в нашу країну стався абсолютний бум волонтерства, якого не було до того. І це не зовсім сприяло або сприяло мінімально тому, що молодь почала брати більш активну участь. Волонтерство не дорівнює участі у громадському житті. Це одноразова акція, натомість громадські об'єднання – це про підписку. Участь у ГО може надалі підштовхувати до волонтерства, навчання й іншого» [СФГ].*

- Сфера 6: підтримання молодіжних проєктів та ініціатив

Під час фокус-групових дискусій підтримання молодіжних проєктів та ініціатив учасники й учасниці розглядали як важливе, але не першочергове. Аргументом слугувало бачення, що спочатку варто молодь навчити, проінформувати, надати досвід волонтерства, а вже тоді вона буде готова до реалізації власних проєктів.

- Сфера 7: сприяння розвитку молодіжних організацій

«Сприяння розвитку молодіжних організацій, адже саме вони наразі відіграють важливу роль у молодіжній політиці» [СФГ].

«Без цих молодіжних організацій неможливо реалізувати жоден якийсь грантовий проєкт» [СФГ].

- Сфера 8: сприяння участі молоді у громадських організаціях і політичних партіях

Дискусії викликала сфера сприяння участі молоді у громадських організаціях і політичних партіях. Висловлювали думку про потреби виникнення таких об'єднань молоді як «низових», тобто без зовнішнього менеджменту з боку органів влади: *«Сприяння участі молоді у громадських організаціях і політичних партіях – це речі, які дуже важливі, але вони можуть виходити формалізованими, якщо це штучно підштовхувати. Якщо вони низові, то як досягнути, щоб з'являлися саме такі низові ініціативи і чи можна якось стимулювати їхню появу. Чи якщо люди самоорганізувалися, то тоді працювати, показуючи їм можливість й необхідність створювати ГО або політичні партії для того, щоб виходити на більш високий рівень прийняття рішень»* [СФГ].

«Молоді треба донести, що бути поза політикою небезпечно, тому що ваша думка не буде почута. Дуже важко доносити через вулицю, через доведення, через активні громадянські інструменти. Щоб впливати, треба йти в цю владу. Щоб розуміти й мати можливість щось робити, впливати на місцевому рівні, треба відповідно в цю політику йти і в органи держави та місцеві» [СФГ].

«Іншого шляху у владу немає, окрім як через політичні партії. Це для того, щоб вони не ходили й не просили депутатів, а самі були причетні до прийняття рішень на місцях» [СФГ].

«На мою думку, на першому місці й тільки там може бути сприяння участі молоді у громадських організаціях. І я би не писав на одному стикері до того політичні партії, бо це абсолютно різні речі, які ніяк не пов'язані й не схожі. Політичні партії – це «хай левел» того, що молодь буде долучатися, це вже десь вище. А завжди все починається з долучення до молодіжних спільнот» [СФГ].

«Я бачу в нашому місті багато випадків, коли ГО є формалізованими. Це дійсно закриті клуби. Але це залежить від мети діяльності організації і її бачення» [СФГ].

- Інше (молодіжні обміни)

Одна з малих груп запропонувала додати до списку сфер участі молоді молодіжні обміни: *«Ми ще від себе додали молодіжні обміни – міжнародні та в Україні. Ішлося про те, що молодь зараз дуже мобільна. Молодь може набувати нового досвіду через подорожі, навчання та інші речі. І цей новий досвід може бути дуже корисним для комунікації у своїх громадах чи осередках»* [СФГ].

Спільні фокус-групи дозволяють сформулювати такі висновки:

1. Увага учасників і учасниць дискусії сконцентрована на менеджменті або організації діяльності молодих людей через інформування (сфера, що входить у топ-3 відповідей усіх малих груп), навчання, підтримання молодіжних проєктів та ініціатив, заохочення молоді до волонтерства, сприяння участі молоді у громадських організаціях. Залучення молоді до волонтерства розглядають як інструмент залучення молодих людей до молодіжної політики.

2. Існує тенденція до недооцінювання ролі інформаційно-комунікаційних технологій і ЗМІ у формуванні й реалізації молодіжної політики з боку учасників і учасниць. Основним аргументом є достатній рівень користування молодими людьми комп'ютерними технологіями.

3. Саме організовані об'єднання молодих людей учасники й учасниці дослідження розглядали як силу, здатну змінити ситуацію в громаді, зокрема підкреслювали необхідність залучення молодих людей до політичних партій як реальної можливості доступу до влади й

ухвалення рішень. Висловлювали думку про потребу виникнення «низових» об'єднань молоді (тобто без зовнішнього менеджменту з боку органів влади) залежно від інтересів молодих людей.

4. Важливо оцінити досвід проведення фокус-груп у визначеному форматі як ефективний, оскільки відсутність прямих запитань і наявність часу для спільної роботи й обговорення дозволили змістити фокус уваги учасників і учасниць з висвітлення соціально схвалюваної інформації або критичного оцінювання плюсів і мінусів діяльності різних стейкхолдерів молодіжної політики на комунікацію щодо можливих сфер здійснення ефективних кроків для забезпечення участі молодих людей.

5. Підкреслювали актуальність лідерських і менторських компетентностей, здатність формувати безпечний простір для молодих людей, рівний підхід до різних груп молодих людей.

Перешкоди для участі молоді

Участь означає мати право, засоби, простір, можливості і, якщо необхідно, підтримку в участі та впливі на ухвалення рішень, а також участь у різноманітних заходах і процесах з метою побудови кращого суспільства³².

Молоді люди мають право брати участь у процесах ухвалення рішень або впливати на них. У них є достатньо засобів, вони не почуваються ізольованими або виключеними із суспільства, нездатними і/або невмотивованими брати участь через бідність, безробіття, війну чи інші труднощі. Їхнім пріоритетом не є пошуки різних способів отримання засобів, і, як наслідок, їм вистачає часу й мотивації брати участь у житті організації чи громади.

Молоді люди мають фізичний простір для зустрічей, проведення часу чи організації власної діяльності або простору для участі в процесі формування політики.

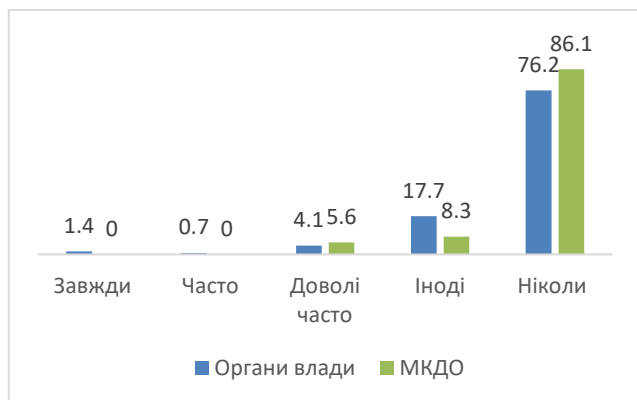
Молоді люди мають можливості брати участь; наявний простий доступ до інформації про те, як залучитися, вони знають, що відбувається в їхній громаді щодо участі молоді, тощо.

Молоді люди мають необхідну підтримку (фінансову, моральну, інституційну тощо) для їхньої участі; особливо молоді люди з неблагополучного середовища, з меншими можливостями, із сільської місцевості, з національних меншин тощо.

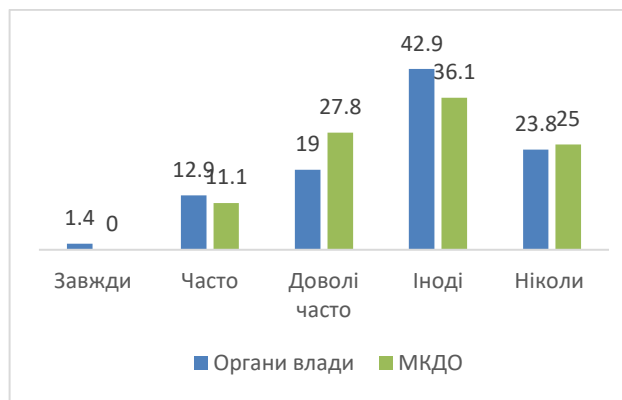
«Бар'єри умовні. Було би бажання й поштовх з обох боків. Основний бар'єр – небажання з обох сторін (молоді та влади) навантажувати себе додатковими обов'язками» [ОВ МП].

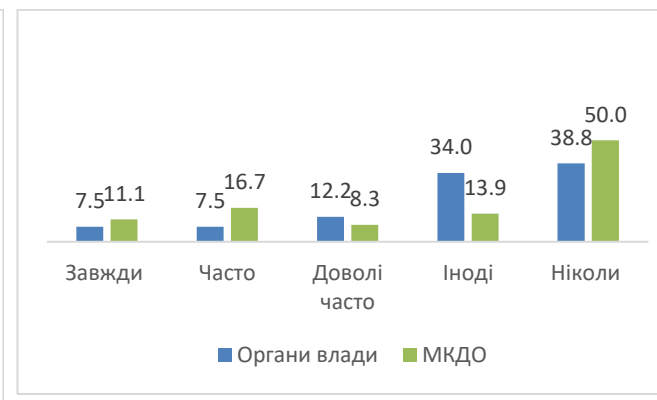
³² «Скажи своє слово!»: посібник з Переглянутої Європейської хартії про участь молодих людей у місцевому та регіональному житті.URL: <https://rm.coe.int/have-your-say-manual-kr/1680789a84>

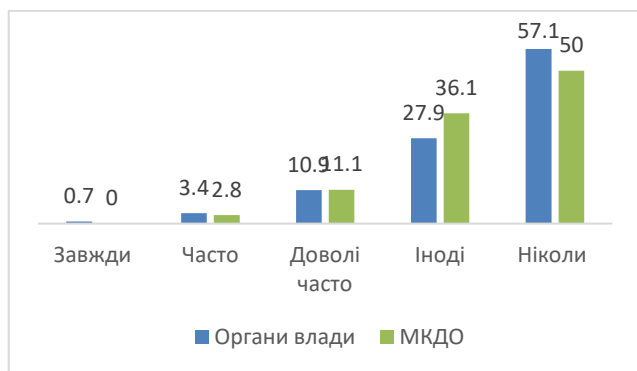
Молоді люди не мають права брати участь або впливати на процеси ухвалення рішень

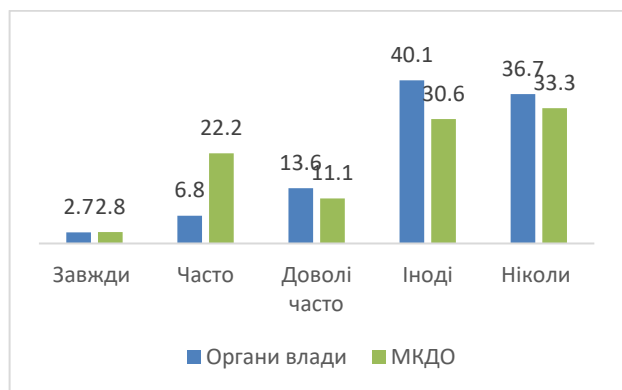
Молоді люди не мають достатньо засобів через бідність, безробіття, війну чи інші труднощі

Молоді люди не мають фізичного простору для зустрічей

Молоді люди не мають можливості брати участь через непростий доступ до інформації

Молоді люди не мають необхідної підтримки (фінансової, моральної, інституційної тощо)

Діаграми 13 – 17. Відповіді на запитання анкети «Чи стикаються молоді люди з перешкодами для участі у вашому контексті?» для представників/представниць органів влади, відповідальних за молодіжну політику, і молодіжних консультативно-дорадчих органів.

Щодо перешкод для участі молоді сприйняття представників/представниць органів влади і молодіжних консультативно-дорадчих органів є подібним. Основними перешкодами визначено умови війни й більш постійні обставини бідності та безробіття. Що стосується інших перешкод участі молоді, то молодіжні консультативно-дорадчі органи більш критичні, ніж органи влади, щодо необхідної фінансової, моральної та інституційної підтримки.

У процесі глибинного інтерв'ювання та фокус-групових дискусій учасникам і учасницям задавали запитання щодо основних труднощів і бар'єрів у формуванні й реалізації молодіжної політики, відповіді на які узагальнено в таблиці нижче.

<p>Ситуація в країні, викликана війною</p>	<p><i>«Війна – головна біда... Несподівана, важка» [ОВ МП].</i></p> <p><i>«Скажу вам чесно, молодіжна політика зараз базується виключно на волонтерстві. Тобто вся соціально активна молодь, як і громадські організації, – усі вони зараз працюють у різних напрямках волонтерства (допомога фронту, допомога постраждалим). Я думаю, що подібна ситуація спостерігається по всій Україні, хоча в більш безпечних регіонах, може, і є можливість реалізовувати інші напрями діяльності. На жаль, ми можемо працювати лише в такому напрямі. У зв'язку з наявною ситуацією ми не можемо проводити жодних заходів чи якось долучати молодь до загальнополітичних або суспільних подій, як це було до повномасштабного вторгнення. Ми зараз знаходимося в такій ситуації, що не можемо брати на себе відповідальність і наражати молодь на ризик» [ОВ МП].</i></p> <p><i>«Можливо, переважно через війну знижується активність молодих людей; треба виділити війну, особливо ту територію, де відбуваються бойові дії, і додати до окремої групи перешкод» [ПОРД].</i></p>
<p>Відсутність стратегії молодіжної політики на місцевому рівні, знецінення молодіжної політики, політичний бар'єр</p>	<p><i>«Це виклик, що часом навіть сьогодні вони не розуміють, навіщо їм потрібна молодь, молодіжні ради і що вони мають робити; не усвідомлюють, чим вони можуть бути корисними одне одному» [ОВ МП].</i></p> <p><i>«Прикро спостерігати, коли люди, які працюють з молоддю, використовують молодь як ресурс для красивої картинки чи для хороших звітів. Або, якщо повертаємося до розподілу ресурсів, це про те, що цій молодіжній спільноті ми гроші дамо, бо ми з ними співпрацюємо, а іншій не дамо, бо вони критикували місцеву владу» [СФГ].</i></p> <p><i>«Посадовці через свої погляди не підтримують певних людей або певні групи людей. Протистояти лобюванню інтересів лише окремих груп людей і ігноруванню інших важко. Можна звертатися до інших представників влади, коаліції чи опозиції» [ФГ МКДО].</i></p> <p><i>«Казала мені учасниця одного заходу, що молодіжна політика зараз не в пріоритеті» [МКДО].</i></p> <p><i>«Більшість молодіжних консультативно-дорадчих органів існує лише на папері, не виконує їхньої прямої функції, організовує культурно-розважальні заходи, але не надає консультацій для прийняття рішень, які стосуються життя молоді громади» [МКДО].</i></p>
<p>Нестача людей в органах влади, поєднання обов'язків і навантаження з інших сфер</p>	<p><i>«Зараз я виконую обов'язки начальника відділу. Відповідно, я одна. І я відповідаю за всі напрями зараз» [ОВ МП].</i></p> <p><i>«Фізично просто не вистачає часу на реалізацію всього, що я задумала, що до цього проводила, тому що раніше я більше координувала напрям молоді й сім'ї, а зараз додався ще під мою</i></p>

	<p><i>відповідальність і спорт. Плюс інші навантаження, пов'язані з посадою, то ефективність навіть проведення заходів зменшилася» [ОВ МП].</i></p>
<p>Не налагоджена співпраця влади і молодих людей, брак підтримки з боку органів влади</p>	<p><i>«Молодь уявляє владу недоступною. Все рівно, як би ми не махали руками й не відчиняли двері, у багатьох є стереотип, що там сидять чиновники, яким треба все в паперовому вигляді в трьох примірниках приносити. Важка комунікація, бюрократизація все одно є» [ОВ МП].</i></p> <p><i>«Багато молодих людей мало цікавиться владою, як з нею можна співпрацювати, який можна з цього отримати зиск і як можна вплинути на прийняття рішень влади» [ОВ МП].</i></p> <p><i>«Органи державної влади, які мають певні програми й розпорядчі документи, виконують поставлені завдання й мають про них звітуватися. Їм потрібні заходи, програми реалізовані. І тому вони від молоді хочуть, щоб вона робила по-їхньому» [ОВ МП].</i></p> <p><i>«Кожен знаходиться у своїй бульбашці, використовує звичний для себе спосіб» [ПОРД].</i></p> <p><i>«Відсутність довіри молоді до влади, молодіжних центрів, молодіжних рад або дуже низький рівень довіри» [ПОРД].</i></p> <p><i>«Молоді люди можуть бути і працювати у громаді, брати участь, але вони не вірять, що люди у владі можуть щось вартісне запропонувати» [ПОРД].</i></p> <p><i>«Наприклад, погано налагоджена комунікація з владою, коли люди активні, молоді люди хочуть якось донести думку, але влада не зацікавлена в цьому й не допомагає їм розвиватися, а можливо, просто не розбирається в цьому й не хоче якось розуміти» [МКДО].</i></p> <p><i>«Так само цікаво було, що, наприклад, міська рада запросила на тренінг для нас, з нами не узгодивши, і нам голова повідомляє про те, що ось буде тренінг, це все для вас. І потім так виходить, що ми для вас зробили, але ось ви не прийшли, от які ви цікаві» [МКДО].</i></p> <p><i>«Саме створення нашої молодіжної ради було викликом, тому що міський відділ молоді не дуже хотів створювати такий орган, я був ініціатором цієї молодіжної ради» [МКДО].</i></p> <p><i>«Є бюрократичні процедури, які не зрозумілі для молоді (не розуміють, як відбувається засідання, у чому відмінність засідання виконкому і сільських голів)» [ПОРД].</i></p> <p><i>«Часта відсутність підтримки з боку влади; інертність влади через брак зацікавленості; відсутня індивідуальна підтримка молодіжних рад; відсутня система інституційної підтримки молодіжних рад; не всі органи влади зважають на співпрацю з молоддю, використовують молодь як електорат, волонтерів, робочу силу, в інших цілях» [ПОРД].</i></p> <p><i>«В органів місцевого самоврядування є розуміння, що молодіжна рада – це івент-агентство» [ПОРД].</i></p>
<p>Відсутність досвіду, недостатній рівень компетентностей</p>	<p><i>«Можливо, якби в нас був досвід, якби ми знали якісь ефективні практики в реалізації цільових молодіжних програм саме в таких невеличких громадах, можливо, щось би зробили» [ОВ МП].</i></p> <p><i>«Іноді молоді люди хочуть, але не розуміють, як правильно донести власну думку до органу влади, і через це виникає ця скромність» [ФГ МКДО].</i></p> <p><i>«Молодіжна рада – це не просто якась секта. Тобто спочатку треба заявити про себе. Молодь треба підготувати для цього і її треба мотивувати» [МКДО].</i></p>

	<p>«Оскільки немає ще такого базового навчання для молодіжної ради. Членів і членкинь просто направили до нас, дехто з них спочатку навіть просто не знали, що їх делегували» [МКДО].</p> <p>«З 22 членів і членкинь молодіжної ради активних 5+, молода людина не розуміє, що молодіжна рада – це серйозна організація, а не тусовка» [ПОРД].</p> <p>«Ніхто не хоче цим займатися, ніхто не має досвіду роботи такого, і дуже шкода» [МКДО].</p> <p>«Наприклад, робота секретаріату – це робота з документами, і це все лягає на мої плечі, і просто все роблю я сама» [МКДО].</p> <p>«Була проблема, що немає нормальних шаблонів. Нам потрібні шаблони для ради, крім того, що є типові положення» [МКДО].</p> <p>«Для мене це була проблема – скласти документ, протокол, звернення до міської ради» [МКДО].</p> <p>«Є проблема участі, бо молоді люди не розуміють, як» [ПОРД].</p> <p>«Молодь не розуміє, для чого їй ходити на ці засідання» [ПОРД].</p> <p>«Існує потреба навчання молодіжних рад засад грантової діяльності та фандрайзингу для можливості подання заявок на гранти-субвенції, на стартапи» [ПОРД].</p>
Недостатній рівень дослідження потреб молодих людей	<p>«Через низький рівень обізнаності дуже мало проводять зборів потреб молодих людей, що вбиває ініціативи. Збір потреб – це те саме інформування: сьогодні, наприклад, молода людина розуміє одне, але наступного разу, коли вона побачить зворотний зв'язок і результат щодо її відповідей, коли молоді людину запитали, що їй потрібно і дають фідбек, чому це можна або не можна зробити, – це стимулює до того, що молода людина більше бере участь в опитуваннях і зборах потреб і одночасно більше дізнається про це» [ОВ МП]</p>
Психологічні й мотиваційні бар'єри	<p>«Нестача мотивації (внутрішня тривога через зовнішню); важко знаходити мотивацію, щоб продовжувати працювати далі й розвивати молодь у громаді; невпевненість у завтрашньому дні» [ПОРД].</p> <p>«Уже відсутній запал (вигоріли) і в центрі, і в раді» [ПОРД].</p>
Переміщення молодих людей поза межі громади, зміна сфери діяльності та пріоритетів	<p>«Учнівська молодь працює, працює вона активно, а потім ми розуміємо, що активна молодь, яка хоче чогось більшого, виїжджає в більші міста, де є для них широкий спектр можливостей для самореалізації. Інколи навіть за межі території України вони виїжджають. Молодь вибирає там, де їй краще, там, де їй зручніше» [ОВ МП].</p> <p>«Ми специфічна громада, яка знаходиться під самим містом. У великому місті, на жаль, ресурси, більші міста заманюють до себе. Ми страждаємо» [ОВ МП]</p> <p>«Плинність молоді, факт її переїзду в інше місто. Відсутність безперервності» [ОВ МП].</p> <p>«Те, що роз'їхалися по всій країні і в Європу поїхало багато» [МКДО].</p> <p>«Повиїжджали люди, багатенько таких активних дійсно класних людей виїхало» [МКДО].</p> <p>«Бо дуже багато людей вишло з молодіжної політики, на жаль» [МКДО].</p>
Фінансовий бар'єр	<p>«Ми адаптували нашу програму відповідно до програм молодіжної політики, але на місцевому рівні вони не дотримуються цих</p>

	<p><i>настанов. Дуже часто їм потрібно вижити, а ресурсів не вистачає» [ОВ МП].</i></p> <p><i>«Дуже хочу щоб був той молодіжний центр, про який мріє і голова, і ми мріємо, і начальниця відділу освіти мріє. Але, як то кажуть, не все одразу. Є в місті одна будівля, яка, можливо, підходила б. Але її треба робити. Треба вкладати кошти. А зайвих коштів зараз, на жаль, немає» [МКДО].</i></p> <p><i>«У нас зараз проблема з грантами. Ми зараз вливаємось, отримуємо підтримку. Але все ж таки...» [МКДО].</i></p> <p><i>«Ми маємо себе обмежувати. Але знову ж таки, ці обмеження не стосуються лише фінансування» [МКДО].</i></p> <p><i>«Якби якась фінансова підтримка була в плані якихось премій. Щоб якісь гроші давали, то вже по-іншому настрої був і т.д.» [МКДО].</i></p> <p><i>«Хотілось би більше грантів, брати участь у якихось грантах» [МКДО].</i></p> <p><i>«Відсутнє фінансування на молодіжні програми, молодіжні центри в громаді; залучення грошей через ГО, відсутність підтримки з боку влади; нестабільне фінансування; відсутність ставок у молодіжних центрах» [ПОРД].</i></p>
<p>Інфраструктурний бар'єр, зокрема транспорт і сполучення між населеними пунктами й відсутність молодіжних просторів</p>	<p><i>«На жаль, у нас у місті реально не вистачає молодіжних центрів для різних активностей – спортивних, культурних, мистецьких. Зараз у нас тільки відремонтували спортивний комплекс. Зал великий був, де співали, танцювали, – уже розвалився. Був Будинок офіцерів, який розбомбили. Є тільки приватні центри розвитку. Але, вибачте, там 60 гривень за людину» [ОВ МП].</i></p> <p><i>«Віддаленість від основного центру (30 км), публічний транспорт відсутній. Невелике село – важко дістатись» [ПОРД].</i></p> <p><i>«Брак просторів для зустрічей (зазвичай органи місцевого самоврядування надають приміщення для засідання молодіжної ради, якщо відсутній молодіжний центр – відсутній офіс для молодіжної ради, влада часто думає, що потреба відсутня)» [ПОРД].</i></p>

Отже, основними бар'єрами для участі молоді у формуванні й реалізації молодіжної політики визначено: низький рівень обізнаності молодих людей, зокрема через неефективність інформування; переміщення молодих людей поза межі громади (передусім сільської) у пошуку кращих можливостей для самореалізації; відсутність стратегії молодіжної політики як нерозуміння перспектив для громади та країни; фінансовий, політичний та інфраструктурний бар'єри, які обмежують можливості доступу молодих людей до участі.

Доволі часто на локальному рівні є надмірне навантаження на людей, які відповідають за молодіжну політику, через інші функціональні обов'язки, представники і представниці МКДО також мають різні зайнятості й не завжди можуть приділяти достатньо часу для діяльності МКДО; на думку респондентів і респонденток, бракує знань і компетентностей щодо формування й реалізації ефективно молодіжної політики; на локальному рівні молодіжні програми часто або відсутні, або ідуть в комплексі з іншими, що також знижує ефективність молодіжної політики. Усі ці бар'єри впливають на мотивацію й зацікавленість щодо формування й реалізації молодіжної політики і часто спричиняють непорозуміння між представниками/представницями органів влади і молодіжних консультативно-дорадчих органів.

Можливі й бажані дії з подолання перешкод для участі молоді

Означені перешкоди і труднощі потребують пошуку шляхів їх подолання, що зумовило наступне запитання глибинних інтерв'ю й фокус-групових дискусій – про можливі й бажані дії для подолання перешкод.

<p>Перемога й відбудова, реабілітація молоді, яка повернулася з війни, роботи на деокупованих територіях</p>	<p><i>«Передусім – звільнити Україну. Повністю. Після перемоги в цій війні і звільнення у нас з'явиться специфічна категорія молоді – люди, які опалені війною, які повернуться з війни чи жили під окупацією. Вони можуть мати інвалідність і психічні особливості. З ними треба відпрацьовувати окремий напрям молодіжної політики – робота з молоддю, яка пройшла бойові дії, яка пройшла через пекло. Це буде основний напрям і особлива увага. Їх треба занурювати у взаємодію, залучати до проєктів, показувати їхню важливість у мирний час. Це буде наріжний камінь молодіжної політики» [ОВ МП].</i></p> <p><i>«Перші кілька років ми будемо відбудовувати відносини з людьми. І тільки потім ми будемо говорити про подальший розвиток, подальші досягнення. Грубо кажучи, ми маємо реабілітувати молодіжну політику після закінчення війни, бо вона зараз знаходиться у стадії стагнації, я не думаю, що тільки в нашому регіоні. Зараз вона не на часі» [ОВ МП].</i></p> <p><i>«Два важливі кроки для майбутнього – щоб молоді люди відчували, що вони в безпеці й мають майбутнє в Україні» [ОВ МП].</i></p> <p><i>«Молоді багато воює. І вони зовсім інші будуть приходити з війни. І про них потрібно вже думати. Вже думаємо і в плані спорту, реабілітації, ментального здоров'я, і щодо того, що члени родини, до яких вони повертаються з війни, мають бути теж готовими. Так само ми вже зустрічаємося і говоримо, що мають бути якісь мініпрограми. Що громада має бути готова до того, що прийдуть люди з іншими баченнями світу. І продумати це інфраструктурно» [ОВ МП].</i></p> <p><i>«Окрема категорія – молоді люди, які були в окупації. Якщо молодь – це люди від 14 років, то це люди, які були цільовою аудиторією пропагандистів уже багато років, їм закладали певні наративи. Їм потрібно жити далі, і з ними потрібно працювати. Це буде проблема для Херсонської області, Запорізької, Донецької, Луганської. Уже цілі покоління вирости в окупації, їх потрібно соціалізувати, інтегрувати в наше суспільство, якщо вони не втекли на інший бік, значить вони громадяни нашої країни» [ОВ МП].</i></p> <p><i>«Працювати з молодими людьми на окупованих територіях (ми не можемо їх втратити), щоб не було пізно» [ПОРД].</i></p>
<p>Інформація</p>	<p><i>«Проведення інформаційної кампанії для голів територіальних громад щодо впровадження молодіжної політики на місцях» [А ОВ].</i></p> <p><i>«Необхідно інформувати молодь про її права щодо участі в молодіжній політиці (щодо ВПО, наприклад)» [ПОРД].</i></p>
<p>Стратегія формування й реалізації якісної молодіжної політики</p>	<p><i>«Налагодження роботи всіх новостворених установ» [ОВ МП].</i></p> <p><i>«Створення освітнього стандарту "Молодіжний працівник"» [ОВ МП].</i></p> <p><i>«Сприяння участі молоді (кожна молода людина – важлива; активність – це круто!)» [ПОРД].</i></p> <p><i>«Стратегію участі слід починати зі шкіл, створення шкільних рад... Це потрібно заохочувати з дитинства» [ОВ МП].</i></p> <p><i>«Мабуть, потрібно буде вносити зміни до програми молодіжної політики. Розробити документи, які даватимуть шлях до вирішення певних проблем» [ОВ МП].</i></p>

	<p>«Взаємодія з сусідніми громадами, обмін досвідом, кращими практиками» [ПОРД].</p> <p>«Увага до молоді з сільської місцевості» [ПОРД].</p>
Налагодження співпраці між владою і молоддю, підтримання влади	<p>«Йти назустріч одне одному: коли є внутрішня потреба й реальний інтерес, бажання розуміти й будувати комунікації» [ПОРД].</p> <p>«Співпраця та партнерство з іншими місцевими громадами, зі школярами, з молодіжними організаціями» [ОВ МП].</p> <p>«Щоб місцева влада, виконавчий комітет, депутатський корпус зрозуміли, що молодь – це активна зміна, яка росте, це майбутнє» [ФГ МКДО].</p> <p>«Особливо в селах «досяжність влади» працює чудово – коли ти можеш прийти на прийом, це створює спільноту, приналежність, відчуття, що мене почули, мій голос важливий» [ПОРД].</p> <p>«Можливо, побільше зустрічей з органами влади» [МКДО].</p> <p>«Налаштуватися на співпрацю, молодь – актив громади, допускати до засідань» [ФГ МКДО].</p> <p>«Зустрічі влади та молоді (фасилітовані сесії), безпечне середовище для діалогу; радники з питань молоді, які доносять владі потреби молоді; інструменти, щоб показати владі бонуси від активної молоді» [ФГ МКДО].</p> <p>«Надання експертної підтримки молодіжним радам» [ПОРД].</p> <p>«Кращі практики (прикладі того, як молодь може впливати), молодіжні обміни (поїхати подивитись і поговорити: що це дасть мені особисто?), щоб показати молоді» [ФГ МКДО].</p> <p>«Впровадження нових форм взаємодії і закордонного досвіду (наприклад, шкільне підприємництво в Німеччині було б цікаво втілити в Україні), це дає поштовх і натхнення» [ПОРД].</p> <p>«Стажування молоді в органах влади» [ОВ МП].</p>
Підвищення рівня компетентностей	<p>«Потрібно додати навчання й неформальну освіту, щоб посилювати участь молодих людей» [ПОРД].</p> <p>«Навчання молоді та влади інструментів впливу. Систематичне навчання (формальна й неформальна освіта)» [МКДО].</p> <p>«Проводити частіше тренінги, майстер-класи, показувати, розповідати» [МКДО].</p> <p>«Школа місцевого самоврядування для молоді» [МКДО].</p> <p>«Підвищення обізнаності молоді про молодіжну раду, селищну раду (органи місцевого самоврядування)» [ПОРД].</p> <p>«Тренінги з написання проєктів та отримання грантів» [ПОРД].</p> <p>«Шкільна лабораторія дитячого Сокільства» [ПОРД].</p>
Функціонування молодіжних рад як дорадчих органів і виконання консультативних функцій представниками/представницями МКДО різних рівнів	<p>«Я б хотів, щоб наші молодіжні ради виконували їхній прямий обов'язок – консультували у сфері молодіжної політики, але перш за все потрібно змінити ставлення профільних відомств до таких органів, тому що вони ставляться до молодіжних рад як до event-агенцій, які мають виконувати затверджений план розважальних заходів, а не їхні безпосередні обов'язки» [МКДО].</p> <p>«Молодіжні ради можуть стати радниками голів громад... В окремих обласних і місцевих адміністраціях, в окремих регіонах і громадах це відбувається» [МКДО].</p>
Дослідження потреб молоді	<p>«Дослідити потреби молоді, щоб розуміти її бажання» [А ОВ].</p> <p>«Представникам відділів роботи з молоддю моніторити потреби молоді» [ФГ МКДО].</p>

Мотивація	<p>«Додаткова мотивація в роботі з молоддю через премії та стипендії» [А ОВ].</p> <p>«Коли ти ставишся до роботи не як до роботи, наприклад, ти член молодіжного руху, тобі хочеться приєднатися» [ПОРД].</p>
Робота з повернення молоді з-за кордону	<p>«Зараз, якщо порахувати молодих людей, які виїхали з України, то це 40% на хвилинку. І як тепер повертати? Для повернення потрібні інструменти або щось придумати. Тобто умови тут треба змінювати, швидше за все» [ОВ МП].</p>
Фінансування	<p>«Кількість молодіжних програм у громадах потрібно збільшувати» [ПОРД].</p> <p>«У нас в громаді не раз проводили конкурс проектів (це було ще до війни)» [МКДО].</p> <p>«Запит від молодіжної ради щодо фінансування» [ПОРД].</p> <p>«Стипендії місцевого самоврядування за активну участь» [МКДО].</p>
Розвиток молодіжної інфраструктури, мобільна робота з молоддю	<p>«Зрозуміло, що це має бути не єдиний молодіжний центр, а стабільний і зрозумілий молодіжний простір. Де хоч будуть працівники, які спілкуються з молоддю безпосередньо. Тобто, щоб було легше до них прийти. Щоб це була певна точка входу для молоді, де вона могла б отримати необхідну інформацію. Хто міг би співпрацювати з різними інстанціями і спростити для молоді комунікацію, яка зараз дуже складна. Нещодавно ми обговорювали, що було б добре мати такі маленькі центри в різних мікрорайонах міста» [ОВ МП].</p> <p>«Створення форм для понадшкільних просторів» [ПОРД].</p> <p>«У нас є субкультури різні. Зрозуміло, що вони не хочуть, щоб втручалися туди чиновники, але принаймні створювати ці простори місто могло б. Ми зробили невеличкий парк для катання на скейтах, один такий на ціле місто малесенький. То там своя вже ніби і субкультура, і своя тусовка. І я вважаю, що таких просторів для різної молоді не вистачає, так само як і для молоді з інвалідністю таких теж поки немає, потрібно створювати більше. Тобто якісь інфраструктурні зміни в місті для молоді теж були б дуже важливі» [ОВ МП].</p> <p>«Розвиток мобільної молодіжної роботи» [ОВ МП].</p> <p>«Проведення заходів для молоді там, де вона безпосередньо знаходиться. Це спілкування й заохочення всіх: школи, ЗВО, молодіжні центри, на вулиці якісь заходи. На деяких заходах потрібна молодь, бо дуже важко знайти нових людей, бо тепер ми у власній бульбашці: завербували нашу спільноту й крутимось в ній, крутимось» [МКДО].</p>
Інклюзивна молодіжна політика	<p>«Покращення доступності та сприяння інклюзивному середовищу» [А ОВ].</p> <p>«Залучення молоді з вразливих категорій (важко, але необхідно)» [ПОРД].</p> <p>«Вийти на вулицю, щоб школа відчинила свої двері» [ПОРД].</p>
Обмін досвідом	<p>«Важливо обмінюватися досвідом або певними кейсами розроблення місцевих програм для малих міст, які потім можна було б упроваджувати і транслювати» [ОВ МП].</p> <p>«Безумовно, хотілося б провести тренінги зі створення муніципальних молодіжних програм. ... Зокрема, як залучити молодь до цих процесів» [ОВ МП].</p> <p>«Для мене це вміння аналізувати міжнародну практику, а потім втілювати її в державну практику, тому що не все, що працює там, може працювати в Україні. Це аналіз міжнародної практики, потім можливості застосувати цей досвід, який ми отримуємо» [ОВ МП].</p> <p>«Вивчити досвід інших європейських країн» [ПОРД].</p>

Основними кроками в розвитку молодіжної політики респонденти/респондентки визначили:

1) відбудову України в післявоєнний період, що передбачає такі напрями: реабілітація молоді, яка повертається з війни, робота з молоддю на деокупованих територіях, робота з повернення молоді з-за кордону, налагодження роботи всіх новостворених закладів, запровадження цифрових інструментів (ЄМолодь і Реєстр молодіжних центрів);

2) розвиток молодіжної інфраструктури, насамперед у сільській місцевості та спальних районах міст: молодіжні центри, громадські організації, простори для молоді різних субкультур та інтересів;

3) чітка державна стратегія і документи для формування й реалізації молодіжної політики: розвиток мобільної роботи з молоддю, запуск діяльності Українського молодіжного фонду, створення освітнього стандарту для молодіжних працівників і працівниць, налагодження партнерства.

Урахування потреб молодих людей

«Відчувається будь-яка потреба, і ми завжди відкриті до спілкування, завжди відкриті до пошуку точок дотику і якогось консенсусу з того чи того питання, ми ніколи не відмовляли» [ОВ МП].

Під час глибинних інтерв'ю всі представники/представниці органів влади й молодіжних консультативно-дорадчих органів зазначили, що досліджують потреби молодих людей насамперед через онлайн-опитування і пряме спілкування. При цьому більшість респондентів/респонденток не говорить про специфічні потреби окремих категорій/груп молодих людей чи бажання вийти за межі звичної аудиторії.

Було названо такі способи дослідження потреб молодих людей:

Збір статистичної інформації	<i>«Будь-який наш нормативно-правовий акт базується на дослідженні потреб. Також іноді ми використовуємо прямі дані Держстату. Ми можемо взяти багато пунктів і показників з державної статистики (рівень безробіття, гендерні аспекти)» [ОВ МП].</i>
Анкетування	<p><i>«Ми проводимо анкетування, проводимо опитування. Збір даних» [ОВ МП].</i></p> <p><i>«Опитування молоді щодо її потреб з подальшим розробленням (або корекцією) державних програм» [ОВ МП].</i></p> <p><i>«Молодіжна рада раз на пів року проводить опитування щодо потреб молоді громади, щодо різних категорій людей, наприклад, внутрішньо переміщені особи потребують житла й роботи, люди з обмеженими можливостями потребують більш інклюзивних державних установ. Зазвичай під час опитувань ми не визначаємо стать людини, тому що кожна молода людина має індивідуальні потреби» [МКДО].</i></p> <p><i>«Анкети, великі зустрічі з членами команди» [МКДО].</i></p> <p><i>«Ми запитали, які в них проблеми. У нас було опитування понад 1000 респондентів» [МКДО].</i></p> <p><i>«...було проведено опитування. У нас уже є попередні, у нас є такий план, щоб створити аналітичну записку щодо портрета молоді, почути проблеми й надати пропозиції» [МКДО].</i></p> <p><i>«Ми проводили опитування через поштову скриньку, воно було анонімним. Ми поставили кілька запитань у тій анкеті» [МКДО].</i></p> <p><i>«І перше, що ми зробили, це провели опитування. Ми спілкувалися з молоддю хоча б дистанційно. Ми провели опитування, чого їм не вистачає і чого вони хочуть» [МКДО].</i></p>
Використання молодіжної ради й молодіжних радників/радниць як джерела інформації про потреби молодих людей	<i>«Наприклад, крім того, що є молодіжні радники, є ще молодіжна рада. Вони також провели деякі дослідження. Нам сказали: так, так, молодь хоче, давайте сядемо разом і обговоримо» [ОВ МП].</i>
Безпосереднє спілкування з молодими людьми	<p><i>«Ми проводимо три – чотири великі зустрічі... молодіжний форум, інший для молодих волонтерів та інші великі зустрічі. Ми порівнюємо результати з уже запущеними програмами й відповідно адаптуємо наші плани» [ОВ МП].</i></p> <p><i>«Ми ведемо місцевий і регіональний діалог» [МКДО].</i></p>

	<p><i>«Сьогодні ми працюємо з молоддю індивідуально, організуємо різні зустрічі психологічного характеру» [МҚДО].</i></p> <p><i>«Це питання в нас завжди було в центрі, ми проводили заходи для різних аудиторій. Тому що ми розуміли, що потреби 13-річної дитини дуже відрізняються від потреб 35-річної людини. Тому в нас були заходи для різновікової аудиторії» [МҚДО].</i></p>
Моніторинг соціальних мереж	<p><i>«Соціальні мережі нам дуже допомагають. Тому що молодь зараз уся в соцмережах. Пишуть нам будь-які питання як в особистих повідомленнях, так і на сторінках управління» [ОВ МП].</i></p>

Дослідження потреб молоді на всіх рівнях здійснюють насамперед за допомогою онлайн-анкетування, безпосереднього спілкування з молодими людьми, представниками/представницями молодіжної ради, молодіжними радниками/радницями.

Різниця в потребах різних категорій/груп молодих людей

Різницю в потребах різних категорій/груп молоді фіксує невелика частина респондентів/респонденток. Переважно представники/представниці влади відзначають різницю в потребах за статтю молоді або її соціальним статусом і фізичним станом. Особливою категорією молоді більшість респондентів/респонденток відзначили внутрішньо переміщених осіб. Роботу з «іншими» категоріями/групами молодих людей представники/представниці влади переважно відносять до діяльності спеціалізованих громадських організацій чи молодіжних об'єднань. Культурні, національні, релігійні тощо відмінності в роботі влади не зафіксовано.

За статтю	<p>Органи, відповідальні за молодіжну політику: так – 3; ні – 2; не знаю / унікаю відповіді – 5.</p> <p>Молодіжні консультативно-дорадчі органи: так – 2; ні – 0; не знаю / унікаю відповіді – 7.</p>	<p><i>«У нашій програмі ми розраховуємо на ініціативу дівчат і чоловіків. Наразі ініціатива в руках дівчат. Це було раніше, зараз це ще більше виражено. Тобто переважно до нас звертаються й отримують підтримку жінки й дівчата. Хлопці більше звертаються з технічними проєктами, туристичною, спортивною діяльністю тощо. Дівчата – більше соціальні напрями, волонтерська робота з пораненими, дітьми, таборами, ізольованими категоріями. Це більше соціальні й частково мистецькі проєкти. Хлопчики часто беруть участь у мистецьких проєктах»</i> [ОВ МП].</p> <p><i>«Знаєте, те саме. Я навіть спостерігаю за подіями, де в нас більше? Хлопців стало менше. Чому менше – тому що в нас зараз воєнні умови. Хлопці бояться, стали менш активними»</i> [ОВ МП].</p> <p><i>«З мого досвіду, жінки завжди були соціально активними, їх завжди було більше в молодіжних ініціативах і в громадських організаціях (приблизно дві третини жінок, одна третина чоловіків). Зараз ситуація загострилася. Багато чоловіків пішло служити. Ще багато під час окупації, коли з того боку була оголошена мобілізація, були налякані, виїхала молодь призовного віку»</i> [ОВ МП].</p> <p><i>«Хочу сказати, що ми залучаємо дуже багато дівчат, і дуже хочеться, щоб дівчата також знали, що можна залучатися, і не боялися. Бо дійсно був такий булінг»</i> [МКДО].</p> <p><i>«Не можна сказати, що потреби хлопчиків і дівчаток якимось відрізнялися»</i> [МКДО].</p>
За віком	<p>Органи, відповідальні за молодіжну політику: так – 2; ні – 0; не знаю / унікаю відповіді – 8.</p>	<p><i>«Зазвичай, збираючи потреби, враховують вік і стать молодих людей. Можна відстежувати потреби дівчат та їхній вік, а також потреби хлопчиків чи чоловіків залежно від їхнього віку»</i> [ОВ МП].</p> <p><i>«У мене зовсім інші проблеми, ніж у студентів 18 років»</i> [МКДО].</p> <p><i>«Якщо категорія, наприклад, до 13 років, то це зазвичай одна потреба, ну так, ми хочемо, щоб було де відпочити, і клуб це організовує»</i> [МКДО].</p>

	<p>Молодіжні консультативно-дорадчі органи: так – 4; ні – 0; не знаю / уникаю відповіді – 4.</p>	<p><i>«Ми розуміли, що потреби 13-річної молоді дуже відрізняються від потреб 35-річної молоді. Тому в нас були заходи для різновікової аудиторії. Але ми намагалися об'єднати різновікову аудиторію, зробити інтеграційну діяльність» [МКДО].</i></p>
<p>За соціальним статусом, зокрема внутрішньо переміщені особи (ВПО)</p>	<p>Органи, відповідальні за молодіжну політику: так – 7; ні – 0; не знаю / уникаю відповіді – 3.</p> <p>Молодіжні консультативно-дорадчі органи: так – 5; ні – 0; не знаю / уникаю відповіді – 3.</p>	<p><i>«Останнім часом, хоча й раніше, ВПО (внутрішньо переміщені особи) стали виділяти в окрему особливу категорію молоді. Відповідно, у нас є програма, яка враховує потреби переселенців. Донорські організації також працюють у цьому напрямі, для них це дуже важливо» [ОВ МП].</i></p> <p><i>«А зараз є багато внутрішньо переміщеної молоді. Ми проводимо для них багато заходів, «витягуємо» молодь» [ОВ МП].</i></p> <p><i>«Для таких людей є певні державні програми, але їх здебільшого реалізують через ДСНС. Крім того, з ними працюють ГО» [ОВ МП].</i></p> <p><i>«У нашій молодіжній раді є троє, якщо я не помиляюся, внутрішньо переміщених молодих людей, вони включені» [ОВ МП].</i></p> <p><i>«Майже 10% респондентів були переселенцями, і, відповідно, ми звертаємо на це увагу. Крім того, зараз у нашому місті триває підготовка документів для створення Ради внутрішньо переміщених осіб, яка буде окремою структурою, яка саме займатиметься проблемами внутрішньо переміщених осіб» [МКДО].</i></p> <p><i>«...наприклад, ВПО зараз мають орієнтир, щоб знайти житло, роботу, щоб було за що жити» [МКДО].</i></p> <p><i>«Наприкінці 2022 – на початку 2023 року ми розробили дорожню карту для ВПО. Разом з молоддю нашого міста ми зібрали посилання на всі сервіси, які можуть бути корисними (юридична, медична, соціальна, освітня допомога й підтримка). Вийшов такий маленький путівник» [МКДО].</i></p> <p><i>«Наша молодіжна рада першою створила відділ з питань ВПО при МКДО ще в 2021 році. І 23 лютого 2022 р. ми працювали над тим, щоб проводити форум з підтримки ВПО в межах області. У нас було дуже багато переміщеної молоді. І в нас було напрацьовано з 2014 року хороші практики... Ми розробили навіть довідничок зі створення таких заходів для відділів: що вони роблять, спираючись на досвід нашої молодіжної ради» [МКДО].</i></p>
<p>За соціальним статусом, зокрема сільська молодь</p>	<p>Органи, відповідальні за молодіжну політику: так – 2;</p>	<p><i>«Вони такі різні. Якщо це молодь із більших громад, то це, перш за все, такі теми, як фінансова грамотність, сексуальна освіта, екологія, організація заходів. Отже, якщо ви берете молодь з</i></p>

	<p>ні – 0; не знаю / уникаю відповіді – 8.</p> <p>Молодіжні консультативно-дорадчі органи: так – 1; ні – 0; не знаю / уникаю відповіді – 7.</p>	<p><i>маленьких громад, вони хочуть побудувати автобусну зупинку, побудувати дитячий майданчик, тому що навіть немає де займатися спортом» [ОВ МП].</i></p> <p><i>«У сільській місцевості це спортзал, куди охочі можуть ходити і займатися спортом» [МКДО].</i></p>
<p>За станом здоров'я (молоді особи з інвалідністю)</p>	<p>Органи, відповідальні за молодіжну політику: так – 3; ні – 0; не знаю / уникаю відповіді – 7.</p> <p>Молодіжні консультативно-дорадчі органи: так – 5; ні – 0; не знаю / уникаю відповіді – 1; такої категорії немає – 2.</p>	<p><i>«У молоді з інвалідністю є свої потреби. Є звернення щодо оздоровлення. Якщо раніше в нас був хоч один заклад для молодих людей і дітей від 10 років, де можна було їх оздоровлювати і збирати, то зараз цей заклад не працює. І таким людям взагалі немає де в літній час провести дозвілля. Питання дозвілля людей з інвалідністю дуже турбує, тому що не всі заклади пристосовані для них» [ОВ МП].</i></p> <p><i>«Молодь з інвалідністю також потребує більше можливостей для участі, по-перше, це проблема фізичної доступності, але це не єдині перешкоди, на жаль» [МКДО].</i></p> <p><i>«У нас є партнерська організація для людей з інвалідністю «Гармонія», у них проблеми з доступністю. Тому ми зараз працюємо над створенням безбар'єрного доступу. Ми проаналізували, що, у їхньому розумінні, є недоступністю, а також проблеми працевлаштування й дозвілля. У нас є спеціальні безбар'єрні програми, а навчальні заклади ще у 2022 році почали писати звернення до міської ради, щоб вони допомогли облагородити їхню територію саме для людей з інвалідністю» [МКДО].</i></p> <p><i>«Щодо інклюзії. Питання дуже болюче. Ми також внесли це до нашого порядку денного, ми піднімали це питання доступності. Почали перевіряти, як людям з інвалідністю потрапити до виконкому, до міської ради» [МКДО].</i></p>

Загалом дослідження потреб різних категорій/груп молоді та врахування їх у діяльності представників/представниць органів влади й молодіжних консультативно-дорадчих органів є сферою, яка активно розвивається й потребує зміцнення з метою формування та реалізації молодіжної політики, заснованої на підходах участі та врахування Національної стратегії зі створення безбар'єрного простору в Україні до 2030 року³³.

³³ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80#Text>

Комунікація і співпраця

Під час дослідження було вивчено комунікаційні канали влади й молодих людей, а також інструменти побудови комунікації, інформування та співпраці. Результати представлено в таблиці:

Соціальні мережі (Telegram, WhatsApp, Viber, Instagram, Messenger, Facebook, TikTok)	<p>«Якщо молода людина не може опублікувати повідомлення в Instagram і отримати відповідь, це більше не буде її цікавити» [ОВ МП].</p> <p>«Тебе знаходять в Instagram, і тобі пишуть, як би ти від цього не відбивався. Тому що молоді це простіше. Я кажу: зайдіть на сайт міської ради, знайдіть там розділ влада, у розділі влада знайдіть управління, там на сторінці внизу є наша електронна пошта. Ніхто цього не хоче робити. Молодь точно. І тому однозначно лідирують у комунікації соціальні мережі» [ОВ МП].</p> <p>«Ми підписалися на різні молодіжні ради, слідкуємо за діяльністю, можливо, щось реалізуємо в себе» [МҚДО].</p> <p>«У нас є група Viber, ми постійно на зв'язку, тут не те, що взагалі ніхто ні з ким не спілкується. Ми постійно на зв'язку з цього приводу, якщо не зустрічаємося особисто, то зустрічаємось онлайн» [МҚДО].</p> <p>«Представники влади, які спілкуються з молоддю на одному рівні, використовують прості терміни» [ФГ МҚДО].</p> <p>«Використовувати різні соціальні мережі» [ПОРД].</p> <p>«Інформувати через Instagram, Telegram, Facebook, TikTok – бути ближче до людей» [ПОРД].</p>
Електронне листування	<p>«У мене є електронна адреса. Є також електронна пошта відділу, на яку менше людей пишуть» [ОВ МП].</p> <p>«У найпростішому випадку – це зайти на сайт міської ради і на загальну пошту міськвиконкому, там писати й писати, а там уже нехай розбираються» [ОВ МП].</p>
Робота в онлайн-форматі	<p>«Ми можемо працювати як мережа, відновлювати онлайн-події та збирати більшу кількість представників десь у якійсь місцевій локації» [МҚДО].</p>
Сайти органів влади	<p>«Чесно кажучи, мало людей заходить на сайти й мало молоді дивиться на них» [ОВ МП].</p> <p>«Інформацію про діяльність молодіжної ради будуть постійно оприлюднювати на сайті управління молоді та спорту» [МҚДО].</p> <p>«Як мінімум, потрібен зрозумілий сайт міської ради. Легко і для молоді, і для старшого покоління. Молоді люди просто не хочуть витратити час, люди старшого віку просто не можуть це зрозуміти. Тобто це якісь зрозумілі канали комунікації, по-перше, абсолютно доступні, відкриті, чітко описані. Ти заходиш, і тобі відразу стало зрозуміло» [ОВ МП].</p>
Анкета	<p>«Щороку проводимо опитування молоді, зріз потреб молоді, за результатами формуємо програму, яка враховує запити, актуальні на сьогодні. Також за результатами опитування коригуємо відповідні програми, зокрема «Молодіжний працівник», «Молодіжна робота, інформована про травму» та інші. Усе це здійснюємо на основі опитувань» [ОВ МП].</p>
Участь у заходах	<p>«Крім того, спілкування відбувається через заходи або залучення молоді й молодіжних працівників до заходів» [ОВ МП].</p>
Через структурні підрозділи	<p>«Також комунікацію здійснюємо через структурні підрозділи ОДА чи територіальних громад. Безпосередньо з молоддю Міністерство</p>

	<i>працює дуже поверхово, тому що всіх не охопиш, і це не завдання Міністерства. Тому тут більше співпраці через зовнішні канали зв'язку, через передачу повноважень місцевим організаціям і територіальним громадам» [ОВ МП].</i>
«Радіо» з вуст у вуста	<i>«Соцмережі й сайт міської ради, молодіжної ради, і, як тут кажуть, сарафанне радіо» [ОВ МП].</i>
Мобільна робота з молоддю	<i>«Крім звичайних каналів зв'язку, великий автобус, який курсує до різних місцевих громад... Проводьте семінари, заходи. Не в кожній місцевій громаді є молодіжна рада. У деяких місцевих громадах для молоді немає чіткого співрозмовника» [ОВ МП].</i>
Пряме спілкування	<i>«Найефективніший канал комунікації – це пряме спілкування. Коли молодь і представники влади сідають за один стіл, вони про щось домовляються, щось вирішують. Усі ЗМІ – для донесення інформації, мережі – для зворотного зв'язку чи звернень, але щоб щось вирішити, потрібне лише живе спілкування» [ОВ МП]. «Вони разом розвивають різні ідеї, і навіть на тренінгах, які тут проводять, вони, знову ж таки, перетинаються, контактують одне з одним, і ми розуміємо, що будь-який тренінг закінчується якимись фінальними думками, фінальними тренінгами, результатами, і це розвивається спільно» [ОВ МП].</i>
Через молодіжні центри	<i>«У переважній більшості сьогодні молодіжні центри створені як комунальні установи та підприємства молодіжної бюджетної сфери. Тому керівними органами цих центрів є самі органи влади – виконавчі комітети місцевих рад, чи обласні адміністрації, чи Міністерство як розпорядник політики ВМЦ. Тому чим більше буде створено молодіжних центрів, тим вищою буде якість стосунків» [ОВ МП].</i>
Через молодіжні ради, молодіжних радників/радниць	<i>«Молодіжні ради – це ніби міст між молоддю і керівництвом громади чи місцевої адміністрації, хоча часто чиновники самі належать до влади. Обом необхідно пояснити, навіщо це потрібно і що це дасть у результаті в майбутньому. І тут завдання державних службовців – дослідити цю сферу, донести її до молоді й до керівництва своїх профільних департаментів, виконкомів чи управлінь, чому це важливо і як правильно це робити. Комунікація відбувається саме завдяки цьому» [ОВ МП]. «Проекти – найкращий спосіб роботи з молоддю. Знайомство з молодіжними радами з інших міст... Повернення з новими ідеями» [ОВ МП]. «Ми безпосередньо співпрацюємо з владою, голова молодіжної ради входить до складу виконавчого комітету Полтавської міської ради, члени молодіжної ради входять до постійних депутатських комісій за напрямками роботи» [МКДО]. «Інформуємо управління освіти. Тому що є консультант, який нас направляє. Він завжди нам допомагає, бо ми також не завжди компетентні в усіх питаннях» [МКДО]. «Я працюю з відділом молодіжної політики за контрактом і маю пряме спілкування з завідувачкою кафедри, ми з нею консультиємося. Вона очолює структурний підрозділ, який опікується молоддю, і я передаю їй усі ідеї чи думки» [МКДО]. «Ми постійно співпрацюємо з молодіжними радами області в проектах, які реалізуємо разом» [МКДО].</i>

	<i>«Під час війни співпраця покращилася, тому що молодіжні ради підтримують переселенців, займаються гуманітарною діяльністю» [МКДО].</i>
Співпраця з громадськими організаціями	<i>«Вони дали нам трохи часу, щоб розвинути наші потреби, і ці неурядові організації надали його, щоб вони зрозуміли, як з нами співпрацювати» [МКДО]. «Наразі ми працюємо з громадськими організаціями над проектом реалізації молодіжного простору в місті» [МКДО]. Перш за все, маємо сказати, що представників молодіжної ради висують від молодіжних громадських організацій міста, є різні організації, згідно з нашим положенням, від кожної організації може бути висунута лише одна особа. І зараз у нашій організації представлені популярні громадські організації, які активно з нами співпрацюють під час проведення заходів» [МКДО].</i>
Інформування сільської молоді	<i>«Створити інформаційний алгоритм донесення інформації до молоді, тому що інформації в селі не вистачає» [ПОРД].</i>
Стимулювання спілкування керівництвом громади	<i>«Комунікація між департаментами та відділами в принципі хороша, тому що міського голову все цікавить. Відповідно, інші наші підрозділи вже зацікавлені у співпраці. ... Моє особисте спілкування з облдержадміністрацією децю покращилось, відповідно і наша молодіжна рада, обласний голова молодіжної ради зацікавлені залучити до своєї роботи всіх наших керівників» [ОВ МП].</i>
Відсутність спілкування	<i>«Абсолютно ніякого спілкування. Молоді люди не до кінця розуміють цей алгоритм спілкування. Вони не знають, як піти в міську раду і з кимось поговорити. Написання листа – як його написати, кому писати, кому нести, куди відправляти. Усі ці питання ще не закриті, і, відповідно, це відображає будь-яке бажання спілкуватися, якщо воно виникає. Складність і відсутність інформації про те, як це зробити, відбиває бажання передати владі якусь важливу інформацію» [ОВ МП].</i>

У своїх відповідях респонденти/респондентки зазначають, що використовують різні можливості й канали комунікації в роботі з молоддю, а також наголошують, що ефективними є соціальні мережі, які вони зараз активно освоюють для підвищення ефективності їхньої роботи.

Респонденти/респондентки визначили основні канали комунікації з молоддю: соціальні мережі (Telegram, WhatsApp, Viber, Instagram, Messenger, Facebook, TikTok, інші), сайти органів влади, електронна пошта, мобільна робота з молоддю, пряме спілкування, спільні проекти, партнерства та обміни, молодіжні центри, асоціації молодіжних рад та інші формування.

Потреби в компетентностях

В окремому питанні органи влади й молодіжні консультативні органи запитували про компетентності, які необхідно розвивати для покращення участі молоді. Відповіді були дуже різними, але виявлено спільні тенденції:

- перша група компетентностей, які необхідно розвинути, – базові компетентності щодо участі молоді / молодіжної політики: тобто розуміння роботи з молоддю, навчання молодіжних працівників/працівниць, відкритість, міжкультурні компетентності, робота в команді, розуміння потреб молоді та ін.;
- друга група – компетентності, орієнтовані на співпрацю між представниками/представницями органів влади і молодими людьми: тобто комунікація, лобіювання, правові межі, розуміння молодіжної політики, співпраця та ін.;
- третя група – цифрові компетентності, які застосовують як до безпосередньої роботи з молоддю, так і до співпраці з іншими акторами.

Оскільки питання було якісним, а не кількісним, виявити суттєву різницю було неможливо, але видається, що представники/представниці органів влади надають більшого значення повноваженням, пов'язаним зі співробітництвом, а представники/представниці молодіжних консультативно-дорадчих органів – базовим повноваженням щодо молодіжної політики та участі молоді.

Компетентність	Цитати	Урахування в професійному стандарті «Фахівець з питань молоді (молодіжний працівник)» ³⁴ і в Типовій програмі «Молодіжна політика, заснована на підходах участі» ³⁵
Загальна обізнаність у галузі молодіжної політики	<p><i>«Це така копітка робота, як на мене, і представники органів самоврядування мають розуміти та знати, з ким вони працюють» [ОВ МП].</i></p> <p><i>«Усвідомлення участі та сутності молодіжної політики» [ОВ МП].</i></p> <p><i>«Розуміння міжсекторальної молодіжної політики» [ОВ МП].</i></p> <p><i>«Знання того, як молоді люди можуть впливати на процеси прийняття рішень, як функціонує влада» [ОВ МП].</i></p> <p><i>«Розуміння, чому молодіжна політика має бути реалізована» [ОВ МП].</i></p>	<p>Професійний стандарт «Фахівець з питань молоді (молодіжний працівник)»</p> <p>Здатність залучати молодь до планування, реалізації та оцінювання заходів, спрямованих на молодь, використовуючи підходи участі (Б6).</p> <p>Типова програма «Молодіжна політика, заснована на підходах участі»</p>

³⁴ https://register.nqa.gov.ua/profstandarts?profession_id=377

³⁵ <https://nads.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-typovoi-zahalnoi-korotkostrokovoi-prohramy-za-temoiu-molodizhna-polityka-zasnovana-na-pidkhodakh-uchasti>

	<p>«Молодіжна рада має розуміти (склад змінився з війною), що це дорадчий орган. Для зростання потрібен час» [ПОРД].</p> <p>«Знай свої права та свободи і вмій їх захищати» [ОВ МП].</p>	<p>Тема 1. Молодіжна політика: поняття і сутність молодіжної політики; інструменти формування й реалізації молодіжної політики.</p> <p>Тема 3. Забезпечення участі молоді у формуванні й реалізації молодіжної політики на місцевому, регіональному та державному рівнях: права людини та участь молоді у формуванні й реалізації молодіжної політики; форми участі молоді, молодіжна робота та неформальна освіта для забезпечення участі молоді.</p>
Знання законодавчої бази, навички діловодства	<p>«Кожен державний службовець у молодіжній сфері має чітко розуміти, для чого відбуваються ці процеси: для чого створювалися молодіжні ради, для чого вони потрібні, для чого потрібно створювати програми та що таке програмні кодекси, як створити молодіжний центр (як технічно організувати, як підготувати рішення місцевої ради, як його супроводжувати, як виносити на голосування)» [ОВ ПМ].</p> <p>«Інформація про нормативно-правові акти, ситуацію в громаді» [ПОРД].</p> <p>«Акцент на правову компетентність, діловодство, уміння вести протоколи та готувати звіти молодіжної ради» [ПОРД].</p> <p>«Навчити діловодства, хоча б основних принципів, основ діловодства, і навчити розуміти, як читати всі ці юридичні документи» [МКДО].</p>	<p>Професійний стандарт «Фахівець з питань молоді (молодіжний працівник)»</p> <p>Здатність аналізувати міжнародну практику молодіжної роботи та застосовувати світовий і вітчизняний досвід в організації молодіжної роботи (A1).</p> <p>Здатність готувати інформаційні матеріали для органів влади, органів місцевого самоврядування, інших установ та організацій, що працюють з молоддю (A3).</p> <p>Здатність вести необхідну документацію з питань молодіжної політики (B2).</p> <p>Типова програма «Молодіжна політика, заснована на підходах участі»</p> <p>Тема 1. Молодіжна політика: законодавче забезпечення молодіжної політики; стандарти Ради Європи щодо молодіжної політики.</p>
Навички дослідження потреб молодих людей	<p>«Аналітичні здібності та вміння працювати зі статистичними даними, які надає Держстат» [ОВ МП].</p> <p>«Методи та інструменти збору потреб (картографування, молодіжний паспорт громади, аналіз)» [ОВ МП].</p> <p>«Молодь треба відчувати. Це те, що ми мали, коли писали програму «Розвиток нашого міста», ми запрошували молодь,</p>	<p>Професійний стандарт «Фахівець з питань молоді (молодіжний працівник)»</p> <p>Здатність визначати та аналізувати потреби молоді (A2).</p>

	<p><i>робили опитування і спілкувалися. Дали їм відчуття, що вони в місті не просто живуть, а й беруть участь у якихось доленосних рішеннях. Тобто молоді люди мають відчувати не просто заходи, а те, що вони вкладають у місто частинку себе. До них дослуховуються. Їх чують» [ОВ МП].</i></p> <p><i>«Щоб мати можливість представити ту саму потребу, чому ми подаємо заявку, чому це актуально. Здавалося б, це прості речі, але ми бачимо, що багато наших колег не вміють цього робити. І знову цю їхню потребу ніхто не задовольняє. Вони мають витратити свій час і робити це. Або не роблять і, відповідно, від цього страждає кінцева якість роботи органу самоврядування, його презентація. Якщо ви працюєте в технічному органі самоврядування, то це не так важливо. Якщо ви працюєте зі спільнотою і вам постійно доводиться давати їй зворотний зв'язок, тоді, звичайно, ви хотіли б, щоб ця комунікація була чіткою, технічною та візуально приємною. І це все завдяки якимось особистим здібностям, а не тому, що цього навчили чиновників. Бо багато втрачено. Це впливає на якість роботи» [ОВ МП].</i></p> <p><i>«У нас є електронне опитування, але, наприклад, для глибинного інтерв'ю доцільно було б навчитися проводити інтерв'ю» [МКДО].</i></p> <p><i>«Ви маєте вміння задавати запитання» [МКДО].</i></p> <p><i>«Потрібно тверезо оцінювати ситуацію: що потрібно, а що ні. Бо зрозуміло, що якщо культурно-масове дозвілля ми ставимо на перше місце, то ми культурно розвиваємось. У нас це на першому плані. І ми проаналізували, що нам це дійсно потрібно. Тут не було потреби проводити опитування» [МКДО].</i></p> <p><i>«Уміти аналізувати інформацію і правильно її аналізувати. Тобто не так, як ми хочемо це чути чи бачити, а як воно є насправді» [МКДО].</i></p>	<p>Типова програма «Молодіжна політика, заснована на підходах участі»</p> <p>Тема 2. Молодь і дослідження її потреб: поняття і сутність молоді, категорії/групи молоді; дослідження потреб молоді; урахування потреб молоді.</p>
<p>Навички комунікації та співпраці, навички роботи з різними</p>	<p><i>«Перш за все, це мають бути комунікативні навички: уміти спілкуватися, не бути чиновником, а бути людиною, яка завжди готова вислухати і зрозуміти» [ОВ МП].</i></p> <p><i>«Таке вміння – говорити мовою молоді. Перш за все, щоб ми завжди були почуті одне одним» [ОВ МП].</i></p>	<p>Професійний стандарт «Фахівець з питань молоді (молодіжний працівник)»</p> <p>Здатність комунікувати в межах професійної діяльності (ЗК.03).</p>

<p>категоріями/групами молодих людей</p>	<p><i>«Держслужбовці мають знати, чим живе молодь, бути на одному рівні з молоддю. Не бути старшими з молодшими, а рівними з рівними» [ОВ МП].</i></p> <p><i>«Ідеться про співпрацю на рівних і, можливо, про вміння слухати, тому що в більшості випадків цього не буває» [ОВ МП].</i></p> <p><i>«Відчувати і чути молодь» [ОВ МП].</i></p> <p><i>«Бути «голосом» молоді, тобто вміти слухати молодих людей, бути з ними в довірливих стосунках, щоб вони знали, що завжди можуть звернутися до вас по будь-яку допомогу, що ви завжди підтримуєте й будете на боці молоді» [ОВ МП].</i></p> <p><i>«Здатність інформувати легко і просто» [ОВ МП].</i></p> <p><i>«Перше – це рівність, рівний підхід до різних соціальних груп, вікових груп, які є серед молоді. Мені здається, що це дуже важливо, тому що часто ті, хто працюють з молоддю, доволі різко перетягують ресурс у ті громади, які їм ближчі або з якими вони працюють» [ОВ МП].</i></p> <p><i>«Комунікація з владою, різними категоріями молоді, комунікація з різними віковими категоріями людей» [МКДО].</i></p> <p><i>«Коли ми щось організуємо, ми маємо прийти й поговорити про свою ідею. Не кожен може це зробити. Але це також важливо» [МКДО].</i></p> <p><i>«Вміння знайти спільну мову з різними віковими категоріями» [А МКДО].</i></p> <p><i>«Життєві навички: вирішення конфліктів, наприклад» [ПОРД].</i></p>	<p>Здатність будувати взаємодію і працювати з різними групами молодих людей (ЗК.08).</p> <p>Здатність розвивати й задовольняти різноманітні потреби та інтереси дітей і молоді, сприяти їхньому особистісному розвитку, самореалізації та життєстійкості (Б5).</p> <p>Здатність використовувати міжсекторальну та міжвідомчу співпрацю з метою налагодження взаємодії (Г1).</p> <p>Здатність установлювати контакти та взаємодіяти з суб'єктами молодіжної роботи (Г2).</p> <p>Здатність здійснювати публічну комунікацію (Г3).</p> <p>Типова програма «Молодіжна політика, заснована на підходах участі»</p> <p>Тема 3. Забезпечення участі молоді у формуванні й реалізації молодіжної політики на місцевому, регіональному та державному рівнях: налагодження співпраці між різними суб'єктами молодіжної політики за участю молоді.</p>
<p>Психологічні компетентності, толерантність, емпатія</p>	<p><i>«Розуміння психічного здоров'я, психології дуже важливе. Такі навички будуть дуже важливі, зокрема психологія роботи з посттравматичним синдромом. Ті, хто далекі від людей, хто взагалі не спілкується з громадою, – вони цього не відчували. Вони на своєму робочому місці. Для них нічого не змінилося. Це змінилося для людей. А тепер до вас приходять зовсім інші люди, з якими доводиться спілкуватися зовсім по-іншому» [ОВ МП].</i></p> <p><i>«Зараз важко, тому що суспільство інертне і втомлене, і, відповідно, молоді також важко дивитися в майбутнє. Значна частина молоді все ще залишається за кордоном, тому в цих</i></p>	<p>Професійний стандарт «Фахівець з питань молоді (молодіжний працівник)»</p> <p>Здатність будувати взаємодію і працювати з різними групами молодих людей (ЗК.08).</p> <p>Здатність організувати змістовне дозвілля, культурний, емоційний (емоційно-психологічний) розвиток молоді, безпечно змістовне дозвілля (Б1).</p> <p>Здатність забезпечувати партнерське підтримання та залучати до діяльності представників/</p>

	<p>умовах потрібна загальна психологічна підтримка. Про це багато говорять, це дуже важливо для молодіжних працівників і для молоді» [ОВ МП].</p> <p>«Тому що, коли ви працюєте з людьми, перед вами не зачиняються двері, і вам потрібно не дратувати молодь» [ОВ МП].</p> <p>«Ви маєте бути небайдужими. Ви маєте відкласти деякі свої посадові інструкції, взяти себе за руку й допомогти. Я не знаю, чи це вміння, чи риса характеру. Але однозначно – треба любити молодь. Любити людей. Бути до них якомога співчутливішими» [ОВ МП].</p> <p>«Навички психоемоційної допомоги» [А МКДО].</p>	<p>представниць соціально уразливих груп молоді (Б8).</p> <p>Типова програма «Молодіжна політика, заснована на підходах участі»</p> <p>Тема 2. Молодь та дослідження її потреб: поняття та сутність молоді, категорії/групи молоді; урахування потреб молоді.</p>
<p>Навички роботи з травмою</p>	<p>«Щось пов'язане з вигоранням! Стресостійкість, емоційний інтелект – умови змінилися, немає ресурсу (людського, внутрішнього), потрібно тримати себе в рівновазі» [ПОРД].</p> <p>«Психологічний (науковий) процес – заглиблення в рівень взаємодії, принцип товариства замість наставництва» [ПОРД].</p> <p>«Робота з травмою: багато молодих людей з числа ВПО та місцевих жителів мають травму, і їм потрібно знати, що ще робити» [ПОРД].</p> <p>«Часто молодіжних працівників і вчителів відштовхує робота з травмою, тому що вони кажуть, що вони не психологи, але можна провести загальний тренінг» [ПОРД].</p>	<p>Професійний стандарт «Фахівець з питань молоді (молодіжний працівник)»</p> <p>Здатність упроваджувати програми популяризації та утвердження здорового й безпечного способу життя, життєстійкості, культури здоров'я (Б2).</p> <p>Здатність виявляти власні потреби щодо вдосконалення професійного рівня та потреби осіб, залучених до молодіжної роботи (Д1): Д1.34. Кадрові, організаційні та інформаційні можливості для отримання спеціальної допомоги собі та іншим (професійне вигорання, стрес, знання про травматичну подію, втому від співчуття); Д1.У3. Визначати потребу в отриманні спеціальної допомоги собі та іншим (професійне вигорання, стрес, знання про травматичну подію, втому від співчуття).</p>
<p>Знання мети, завдань і особливостей функціонування молодіжних консультативно-дорадчих органів,</p>	<p>«Потрібне навчання, щоб зрозуміти, що таке молодіжна рада, навіщо вона потрібна і як вона функціонує» [МКДО].</p> <p>«Нам потрібна інформація й навчання для місцевої влади, щоб зрозуміти важливість молодіжних рад» [МКДО].</p> <p>«Розповісти, як працюють державні інституції, як працює місцеве самоврядування, значить сказати, що таке державна влада і навіщо вона нам потрібна» [МКДО].</p>	<p>Професійний стандарт «Фахівець з питань молоді (молодіжний працівник)»</p> <p>Здатність розвивати волонтерство, вуличні культури, неформальні молодіжні об'єднання (Б3).</p> <p>Типова програма «Молодіжна політика, заснована на підходах участі»</p>

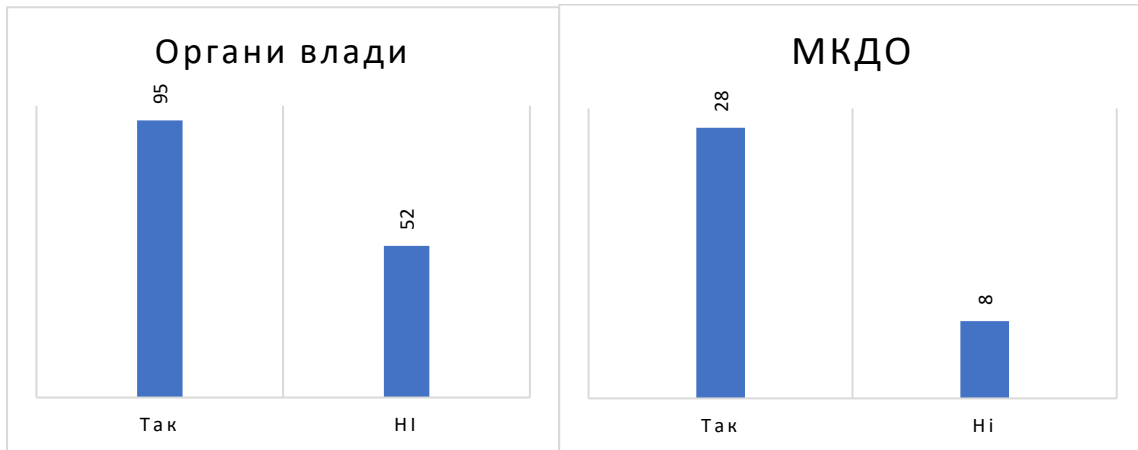
інститутів громадянського суспільства	<p><i>«Це можливість правильно та логічно спланувати свої кроки й керувати молодіжною радою» [МКДО].</i></p> <p><i>«Більш чітко розуміння прав і можливостей молодіжних рад» [А МКДО].</i></p> <p><i>«Також важливо розуміти, які повноваження влада делегуватиме громадським організаціям і чим громадська організація може бути корисна державним службовцям. Вони мають розуміти кінцеві механізми – навіщо це, навіщо залучати молодь, що це дасть молоді, владі та громаді (не конкретно державному службовцю)» [ОВ МП].</i></p>	<p>Тема 1. Молодіжна політика: законодавче забезпечення молодіжної політики; інструменти формування та реалізації молодіжної політики.</p> <p>Тема 3. Забезпечення участі молоді у формуванні й реалізації молодіжної політики на місцевому, регіональному та державному рівнях: форми участі молоді; налагодження співпраці між різними суб'єктами молодіжної політики за участю молоді.</p>
Навички проєктного менеджменту	<p><i>«Уся взаємодія з молоддю базується на програмі чи проєкті. Тобто цій людині необхідно мати значний досвід управління проєктами» [ОВ МП].</i></p> <p><i>«І ми стикаємося з тим, що нас цього ніхто не вчить. Як заповнити цю анкету? Це або твій власний досвід, або ти сам щось десь читав. Але цього не вчать. І це важливо, справді. Уміти написати звичайну анкету, подати заявку на грант. Це дуже вітають у міській раді, коли ми шукаємо інші джерела фінансування» [ОВ МП].</i></p> <p><i>«Працювати з учнівською молоддю (14 – 16 років) з проєктного менеджменту з урахуванням її думки» [РПОРД].</i></p> <p><i>«Можливо, ми маємо бути на одній хвилі з молоддю. Молодь тепер набагато вільніша. Вони спокійно все кажуть: і подобається, і не подобається» [ОВ МП].</i></p> <p><i>«Знайти точки дотику між їхніми інтересами (молоді) і своїми, тому що ми вже старші люди, ми вже починаємо трохи відставати» [ОВ МП].</i></p>	<p>Професійний стандарт «Фахівець з питань молоді (молодіжний працівник)»</p> <p>Здатність розвивати програми національних і міжнародних обмінів, молодіжного туризму (Б4).</p> <p>Здатність залучати молодь до планування, реалізації та оцінювання заходів, спрямованих на молодь, використовуючи підходи участі (Б6).</p> <p>Здатність розробляти та впроваджувати програми навчання молоді, зокрема неформального, і залучати молодь до навчання (Б9).</p>
Знання англійської (або іншої іноземної) мови	<p><i>«Є багато програм, які зараз не мають перекладу, або для участі потрібно знати англійську. Потрібно створювати для посадовців програми саме вивчення розмовної англійської, професійної хоча б на базовому рівні» [ОВ МП].</i></p> <p><i>«Ідеться про налагодження партнерства й розвиток. Для молоді й сучасних підлітків на ринку праці англійська є ресурсом» [ОВ МП].</i></p> <p><i>«Це вже не мета – знати англійську, це інструмент, який має бути для реалізації можливостей. Це про можливості розвитку. Якщо ми</i></p>	

	<i>бачимо, що наше місце в громаді – це розвиток, то без цього нікуди» [МКДО].</i>	
Цифрові компетентності	<i>«Діджиталізація молодіжної роботи. Цифрові компетентності дуже важливі» [ОВ МП].</i>	
Здатність постійно навчатися	<i>«Базове навчання за програмою «Молодіжний працівник» [ОВ МП]. «Громадянська освіта на різні теми, але з умовою участі 50 на 50: представники влади і представники молодіжних чи неурядових організацій» [ОВ МП]. «Світ змінюється, а життя заплутане, усе постійно змінюється, потрібно завжди вчитися, читати, аналізувати, вести діалог. Нетворкінг також стосується самоосвіти» [ОВ МП]. «Навчання протягом життя» [ПОРД].</i>	Професійний стандарт «Фахівець з питань молоді (молодіжний працівник)» Здатність до постійного професійного розвитку та навчання (ЗК.11). Здатність виявляти власні потреби щодо вдосконалення професійного рівня та потреби осіб, залучених до молодіжної роботи (Д1).
Гнучкість та адаптивність	<i>«По-перше, потрібно розбиратися в проблемах молоді. Постійно перебувати в русі й часі. Потрібні змін. Погляди змінюються. Це все змінюється» [МКДО]. «Розвиток адаптивності на місцях, швидке реагування» [ПОРД]. «Влада має розуміти, що чітких кордонів немає» [ПОРД].</i>	Професійний стандарт «Фахівець з питань молоді (молодіжний працівник)» Здатність діяти в нестандартних ситуаціях і в новій ситуації відповідно до контексту (ЗК.01).
Лідерські навички, навички менторства, наставництва	<i>«Лідерство» [ОВ МП]. «Наставництво за принципом «рівний – рівному», наставництво для передачі досвіду на практиці» [ОВ МП]. «Наставництво» [ОВ МП].</i>	Професійний стандарт «Фахівець з питань молоді (молодіжний працівник)» Здатність виявляти власні лідерські якості та розвивати лідерські якості молодих людей (ЗК.04).
Адвокаційні навички	<i>«Що стосується компетентностей, то це вміння проводити адвокаційні кампанії, оскільки вони найбільше потрібні для реалізації інтересів молоді» [МКДО].</i>	Професійний стандарт «Фахівець з питань молоді (молодіжний працівник)» Здатність залучати молодь до планування, реалізації та оцінювання заходів, спрямованих на молодь, використовуючи підходи участі (Б6): Б6.33. Моделі співпраці для представлення інтересів молодих людей у прийнятті рішень та діяльності, що їх стосуються.

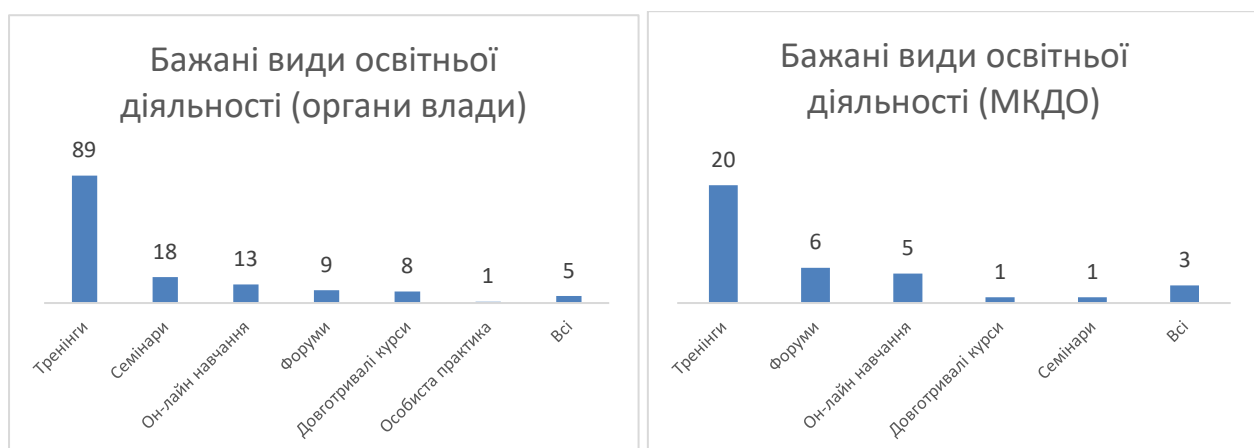
Досвід навчання та інтереси

Чи відвідували ви освітні заходи, пов'язані з молодіжною політикою, залученням молоді (тренінги, семінари, довгострокові курси, конференції, форуми, онлайн-навчання на освітніх вебплатформах, інше)?.

Більшість представників/представниць органів влади і МКДО, близько $\frac{2}{3}$, брали участь у попередніх освітніх заходах, пов'язаних з молодіжною політикою й залученням молоді.

Щодо деталей цієї попередньої освітньої діяльності, відповіді не дуже точні; конкретна назва, рік і організатор у більшості випадків не зазначені. Доволі часто у відповідях вказують, що їх було багато. Водночас деякі тенденції можна виділити. Респонденти/респондентки МКДО брали участь в освітніх заходах, спрямованих переважно на їхній розвиток як молодіжних працівників/працівниць, а також у зустрічах і мережевих заходах. Що стосується представників/представниць органів влади, окрім цього, вони також брали участь в освітніх заходах, зосереджених на інших питаннях, наприклад, волонтерство, відновлення України і молодіжний вимір, оновлення молодіжної політики.

Переважним форматом для подальшого розвитку власних компетентностей для обох груп учасників/учасниць є навчальні курси. Єдина суттєва відмінність полягає в тому, що як другому варіанту влада віддає перевагу семінарам, а представники/представниці МКДО – форумам.

Крім того, влада майже одногосно заявила про зацікавленість у програмі молодіжної політики, заснованої на підходах участі.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

Рекомендації базуються на аналізі документів, узагальненні вражень і думок респондентів/респонденток, які брали участь у дослідженні, та пропозиціях дослідницької групи.

Результати дослідження були позитивно оцінені учасниками/учасницями дискусійної презентації звіту, що підтверджує необхідність системного моніторингу потреб і стану діяльності представників/представниць органів влади, відповідальних за молодіжну політику, молодіжних консультативно-дорадчих органів і поширення висновків серед зацікавлених сторін.

Інформація

Розробити прозорий алгоритм (або дорожню карту) інформування молоді.

Рекомендувати органам влади, відповідальним за формування й реалізацію молодіжної політики, оновити офіційні вебсайти, зробити їх простішими й доступнішими, забезпечити швидкий доступ до інформації, яка необхідна молоді.

Мапувати суб'єктів молодіжної політики, МКДО, різні простори участі на муніципальному, регіональному й національному рівнях. Це мапування стане інструментом для підтримання участі молоді через інформацію.

Освітні можливості

Розробити навчальний курс, що стосується визначених необхідних компетентностей для подальшого розвитку молодіжної політики. Важливим буде баланс між різними сферами компетентностей з особливим акцентом на ставленні до співпраці, зокрема:

- передбачити в програмах навчання державних службовців/службовиць і посадових осіб місцевого самоврядування теми, присвячені основним питанням, визначеним у дослідженні: методологія й методи оцінювання потреб різних груп молоді, фандрейзинг і проєктний менеджмент, цифрова компетентність, мобільна молодіжна робота;
- розробити тренінги або онлайн-курси на такі теми: медіаграмотність і розвиток критичного мислення; стратегія молодіжної політики; участь молоді в житті громади; лобювання і представництво потреб молоді; співпраця з громадою; активність і активне й емпатійне слухання як основа психологічної компетентності;
- розпочати проєкт, спрямований на оволодіння державними службовцями/службовицями й посадовими особами місцевого самоврядування мовною, іншомовною, соціальною та комунікативною компетентностями;
- створити освітній контент для органів місцевого самоврядування та МКДО сільських територіальних громад: пошук фінансових ресурсів у сільській місцевості, потреби молоді в сільській місцевості, громадські організації: створення й підтримання, партнерство з молодіжними радами, документи для формування та реалізації молодіжної політики;
- розробити програми неформальної освіти для молоді й представників/представниць новостворених і чинних МКДО для формування розуміння функціонування молодіжних рад як інструменту участі молоді;

- провести дискусію та/або інформаційно-комунікаційну кампанію на тему співпраці між різними стейкхолдерами молодіжної політики, розкриваючи теми конструктивної взаємодії з органами влади;
- започаткувати «лабораторії» кращих практик, спрямовані на поширення досвіду й апробацію його в нових спільнотах;
- для участі в тренінгах та інших формах неформальної освіти відбирати учасників/учасниць за принципом 50 на 50 (представники/представниці влади і представники/представниці молодіжних чи громадських організацій).

Освітні ресурси

Розробити онлайн-видання – глосарій законодавчої бази, актуальної для молодіжної політики й роботи з молоддю на муніципальному, регіональному й національному рівнях. Цей матеріал також можна використовувати в навчальних заходах.

Створити типові шаблони документів, необхідних для діяльності МКДО (положення, регламент, протокол, звернення до органу місцевого самоврядування тощо) та забезпечити публічне розповсюдження з можливістю відкритого доступу.

Підготувати посібники на основі кращих практик країн з досвідом війни для реабілітації молоді, яка повертається з війни; роботи з молоддю на деокупованих територіях; роботи з повернення молоді з-за кордону.

Створити навчальні матеріали на тему інклюзивної молодіжної політики, а також участі молоді.

Розробити навчальні матеріали (або спецкурс) на тему: інформаційно-комунікаційні технології та ЗМІ як ресурси (або інструменти) молодіжної політики.

Поширювати закордонний досвід молодіжної політики на сайті Ради Європи шляхом підготовки серії публікацій.

Розвивати й поширювати ціннісні принципи молодіжної політики на основі підходів Ради Європи.

Підтримувати молодь, молодіжні консультативні органи, молодіжні організації.

Підтримувати участь переміщеної молоді шляхом створення спеціальних і «мобільних» консультаційних структур і просторів участі.

Провести конкурси для молоді щодо бачення молодіжного простору в сільській місцевості та спальних районах міст.

Запровадити менторські програми для молодіжних рад (зокрема, у сільських громадах) щодо проектного менеджменту та фандрейзингу.

Посилити роль громадських організацій, молодіжних об'єднань, політичних партій у молодіжній політиці шляхом розкриття тем партнерства та представництва інтересів молоді, розвитку навичок лобювання та представництва.

ДОДАТКИ

Додаток 1. Анкета для місцевих, обласних і національних органів влади, відповідальних за молодіжну політику

Профіль респондента/респондентки

- Який рівень представляє ваш орган влади (національний, обласний, районний, рівень громади, інше)?
- Яка повна назва вашого підрозділу? (включно з назвою органу влади)
- Чи змінив ваш підрозділ місце роботи? (ні; так, після 24 лютого 2022 року; так, у 2014 році; інше)
- Скільки людей у вашому підрозділі відповідають за молодіжну політику?
- Яка ваша посада?
- Яка ваша стать?
- Скільки вам років?

Участь молоді

- Оцініть, будь ласка, наскільки часто молоді люди беруть на себе ці різні ролі у ваших програмах/проектах і структурах (ніколи; іноді; доволі часто; часто; завжди):
  - проекти чи ідеї пропонують молоді люди, яких дорослі запрошують для участі у процесі ухвалення рішення як партнерів/партнерок;
  - проектами керують молоді люди, можуть запрошувати дорослих, щоб забезпечити необхідне підтримання, але проєкт може бути виконаний і без втручання дорослих;
  - ініціюють проєкт дорослі, але молодих людей запрошують як рівнозначних партнерів/партнерок, щоб разом з дорослими вони ухвалювали рішення й розподіляли обов'язки;
  - дорослі керують проектами, молоді люди висловлюють поради та пропозиції, а їх інформують про те, як такі пропозиції сприяють ухваленню остаточних рішень і досягненню мети;
  - проектом керують дорослі, молодих людей запрошують виконати ролі або завдання в межах проєкту, і вони обізнані про те, який вплив вони насправді мають у проєкті;
  - між молодими людьми розподіляють ролі в межах проєкту, але вони ніяк не впливають на ухвалення рішень;
  - молоді люди необхідні для участі у проєкті, щоб представити молодь як групу, яка має менші права; вони не відіграють ніякої вагомості ролі (окрім присутності);
  - молодих людей запрошують узяти участь у проєкті, але вони ніяк не впливають на ухвалення рішення і кінцевий результат; фактично їхня присутність потрібна для досягнення якихось інших цілей.

Участь молоді – перешкоди

- У вашому контексті, чи стикаються молоді люди з перешкодами для участі в таких сферах? (ніколи; іноді; доволі часто; часто; завжди):
  - Молоді люди не мають права брати участь у процесах ухвалення рішень або впливати на них.

Будь ласка, наведіть приклад.

- Молоді люди не мають достатніх ресурсів через бідність, безробіття, війну чи інші труднощі. Дехто почувається ізольованим/ізольованою або виключеним/виключеною із суспільства, нездатним/нездатною і/або невмотивованим/невмотивованою брати участь. За таких обставин пріоритетом є спроби шукати різні способи отримання відсутніх ресурсів, і, як наслідок, молодим людям може бракувати часу або мотивації брати участь у житті організації чи громади.

Будь ласка, наведіть приклад.

- Молоді люди не мають фізичного простору для зустрічей, проведення часу чи організації власної діяльності або простору для участі в процесі формування політики.

Будь ласка, наведіть приклад.

- Молоді люди не мають можливості брати участь; непростий доступ до інформації про те, як залучитися, вони не знають, що відбувається в їхній громаді щодо участі молоді, тощо.

Будь ласка, наведіть приклад.

- Молоді люди не мають необхідної підтримки (фінансової, моральної, інституційної тощо) для їхньої участі; особливо молоді люди з неблагополучного середовища, з меншими можливостями, із сільської місцевості, з національних меншин тощо.

Будь ласка, наведіть приклад.

Як подолати перешкоди для участі молодих людей

- Що, на вашу думку, потрібно зробити, щоб подолати ці перешкоди й підвищити участь молоді? Будь ласка, запропонуйте максимум п'ять необхідних дій і впорядкуйте їх від найбільш важливої до найменш важливої.

Компетентності, необхідні для подолання перешкод для участі молодих людей

- Які компетентності (знання, уміння, навички), ви відчуваєте, вам потрібно покращити, щоб мати змогу подолати ці перешкоди для участі молодих людей у межах ваших посадових обов'язків?

Законодавство в галузі молодіжної політики

- Які нормативно-правові акти регулюють вашу діяльність у галузі молодіжної політики?

Досвід навчання й зацікавленість

- Чи брали ви участь в освітніх заходах з тематики молодіжної політики в останні три роки (наприклад, тренінги, семінари, довготривалі курси, конференції, форуми, онлайн-навчання на освітніх вебплатформах тощо)? (так; ні; інше).
  - Якщо так, то що це був за захід (заходи)? Яка його назва (які їхні назви)?
  - Якщо так, то цей освітній захід (ці освітні заходи) з тематики молодіжної політики організували: заклад вищої освіти; Вища школа публічного управління; програма (проект) міжнародної технічної допомоги; інше.

- Якщо так, то як ви оцінюєте результати навчання? (було корисним у моїй професійній діяльності; цікаво, але не пов'язано з моєю професійною діяльністю; дарма витратив/витратила свій час; інше).
  - Якщо ні, то з яких причин ви не брали участь в освітніх заходах з тематики молодіжної політики?
- Яким видам освітніх заходів ви надаєте перевагу (тренінгам, семінарам, довготривалим курсам, конференціям, форумам, онлайн-навчанню на освітніх вебплатформах, інше)?
  - Чи зацікавлені ви в навчальній програмі з тематики молодіжної політики, заснованої на підходах участі?
  - Чи зацікавлені ви у проходженні онлайн-курсу з питань молодіжної політики, заснованої на підходах участі, на освітніх вебплатформах?

Додаток 2. Анкета для місцевих і обласних молодіжних консультативно-дорадчих органів

Профіль респондента/респондентки

- Який рівень представляє ваш молодіжний консультативно-дорадчий орган (національний; обласний; рівень громади; інше)?
- Яка повна назва вашого молодіжного консультативно-дорадчого органу?
- Чи змінив ваш молодіжний консультативно-дорадчий орган місце діяльності? (ні; так, після 24 лютого 2022 року; так, у 2014 році; інше)
- Яка загальна кількість членів/членкинь у вашому молодіжному консультативно-дорадчому органі?
- Скільки дівчат/жінок є членкинями вашого молодіжного консультативно-дорадчого органу?
- Яка ваша посада в молодіжному консультативно-дорадчому органі?
- Яка ваша стать?
- Скільки вам років?

Участь молоді

- Оцініть, будь ласка, наскільки часто молоді люди беруть на себе ці різні ролі у ваших програмах/проєктах і структурах (ніколи; іноді; доволі часто; часто; завжди):
  - проєкти чи ідеї пропонують молоді люди, яких дорослі запрошують для участі у процесі ухвалення рішення як партнерів/партнерок;
  - проєктами керують молоді люди, можуть запрошувати дорослих, щоб забезпечити необхідне підтримання, але проєкт може бути виконаний і без втручання дорослих;
  - ініціюють проєкт дорослі, але молодих людей запрошують як рівнозначних партнерів/партнерок, щоб вони разом з дорослими ухвалювали рішення й розподіляли обов'язки;
  - дорослі керують проєктами, молоді люди висловлюють поради та пропозиції, а їх інформують про те, як такі пропозиції сприяють ухваленню остаточних рішень і досягненню мети;
  - проєктом керують дорослі, молодих людей запрошують виконати ролі або завдання в межах проєкту, і вони обізнані про те, який вплив вони насправді мають у проєкті;
  - між молодими людьми розподіляють ролі в межах проєкту, але вони ніяк не впливають на ухвалення рішень;
  - молоді люди необхідні для участі у проєкті, щоб представити молодь як групу, яка має менші права; вони не відіграють ніякої вагової ролі (окрім присутності);
  - молодих людей запрошують узяти участь у проєкті, але вони ніяк не впливають на ухвалення рішення й кінцевий результат; фактично їх присутність потрібна для досягнення якихось інших цілей.

Участь молоді – перешкоди

- У вашому контексті, чи стикаються молоді люди з перешкодами для участі в таких сферах? (ніколи; іноді; доволі часто; часто; завжди):
  - Молоді люди не мають права брати участь у процесах ухвалення рішень або впливати на них.

Будь ласка, наведіть приклад.

- Молоді люди не мають достатніх ресурсів через бідність, безробіття, війну чи інші труднощі. Дехто почувається ізольованим/ізольованою або виключеним/виключеною із суспільства, нездатним/нездатною і/або невмотивованим/невмотивованою брати участь. За таких обставин пріоритетом є спроби шукати різні способи отримання відсутніх ресурсів, і, як наслідок, молодим людям може бракувати часу або мотивації брати участь у житті організації чи громади

Будь ласка, наведіть приклад.

- Молоді люди не мають фізичного простору для зустрічей, проведення часу чи організації власної діяльності або простору для участі в процесі формування політики.

Будь ласка, наведіть приклад.

- Молоді люди не мають можливості брати участь; непростий доступ до інформації про те, як залучитися, вони не знають, що відбувається в їхній громаді щодо участі молоді, тощо.

Будь ласка, наведіть приклад.

- Молоді люди не мають необхідної підтримки (фінансової, моральної, інституційної тощо) для їхньої участі; особливо молоді люди з неблагополучного середовища, з меншими можливостями, із сільської місцевості, з національних меншин тощо.

Будь ласка, наведіть приклад.

Як подолати перешкоди для участі молодих людей

- Що, на вашу думку, потрібно зробити, щоб подолати ці перешкоди й підвищити участь молоді? Будь ласка, запропонуйте максимум п'ять необхідних дій і впорядкуйте їх від найбільш важливої до найменш важливої.

Компетентності, необхідні для подолання перешкод для участі молодих людей

- Які компетентності (знання, уміння, навички), ви відчуваєте, вам потрібно покращити, щоб мати змогу подолати ці перешкоди для участі молодих людей у межах діяльності вашого молодіжного консультативно-дорадчого органу?

Законодавство у сфері молодіжної політики

- Які нормативно-правові акти регулюють вашу діяльність у сфері молодіжної політики?

Досвід навчання й зацікавленість

- Чи брали ви участь в освітніх заходах з тематики молодіжної політики в останні три роки (наприклад, тренінги, семінари, довготривалі курси, конференції, форуми, онлайн-навчання на освітніх вебплатформах тощо)? (так; ні; інше)
  - Якщо так, то що це був за захід (заходи)? Яка його назва (які їхні назви)?
  - Якщо так, то цей освітній захід (ці освітні заходи) з тематики молодіжної політики організували: заклад вищої освіти; Вища школа публічного управління; програма (проект) міжнародної технічної допомоги; інше.

- Якщо так, то як ви оцінюєте результати навчання? (було корисним у моїй професійній діяльності; цікаво, але не пов'язано з моєю професійною діяльністю; дарма витратив/витратила свій час; інше)
  - Якщо ні, то з яких причин ви не брали участь в освітніх заходах з тематики молодіжної політики?
- Яким видам освітніх заходів ви надаєте перевагу (тренінгам, семінарам, довготривалим курсам, конференціям, форумам, онлайн-навчанню на освітніх вебплатформах, інше)?

Додаток 3. Питання глибинних інтерв'ю для представників/представниць місцевої, обласної й національної влади, відповідальних за молодіжну політику

- Рівень (групада, район, область, національний рівень).
  - Управління / департамент / служба / відділ / сектор – скільки людей? Скільки людей відповідає за молодіжну політику? Чи мають ці спеціалісти/спеціалістки додаткові навантаження?
  - Ваша позиція?
1. Як ви оцінюєте сферу молодіжної політики у вашій громаді, районі, області, Україні?
  2. Як у вашій роботі враховують потреби молоді? На вашу думку, чи відрізняються потреби чоловіків/жінок, хлопців/дівчат? Чи відрізняються потреби різних категорій молоді (ВПО, репатріанти/репатріантки, молоді особи з інвалідністю тощо) і якщо відрізняються, то як? Які компетентності (знання, уміння, навички) вам потрібні, щоб могли оцінювати потреби молодих людей та/або враховувати їх у вашій роботі?
  3. Що ви бачите бар'єром для участі молоді у формуванні й реалізації молодіжної політики? Які компетентності (знання, уміння, навички) вам потрібні, щоб усунути ці бар'єри? (за необхідності пов'яжіть з попередніми результатами опитування).
  4. Які канали комунікації, найбільш зручні для молодих людей, ви використовуєте у вашій роботі,? Як би ви оцінили комунікацію та співпрацю з іншими органами влади, молодіжною радою (молодіжними радами) й молодими людьми у вашій громаді, районі, області, на національному рівні? Які компетентності (знання, уміння, навички) вам потрібні для підвищення ефективності комунікації з молоддю, іншими органами влади та молодіжною радою (молодіжними радами)?
  5. Які важливі кроки розвитку молодіжної політики й участі молоді ви бачите в подальшому? Які компетентності (знання, уміння, навички), на вашу думку, необхідно розвивати/зміцнювати для цього?

Додаток 4. Питання глибинних інтерв'ю для представників/представниць місцевих і обласних молодіжних консультативно-дорадчих органів

- Рівень (область, громада, інше).
  - Яка ваша роль у молодіжному консультативно-дорадчому органі?
  - Скільки членів/членкинь у вашому молодіжному консультативно-дорадчому органі? Скільки дівчат/жінок? Який віковий склад ради? Які основні роди заняття членів/членкинь? Які організації представляють члени/членкині молодіжного консультативно-дорадчого органу?
1. Як ви оцінюєте галузь молодіжної політики у вашій області, громаді? Рівень задоволення потреб молодих людей?
  2. Наскільки ваша діяльність урахує потреби молодих людей? На вашу думку, чи відрізняються потреби чоловіків/жінок, хлопців/дівчат? Чи відрізняються потреби різних категорій молоді (ВПО, репатріанти/репатріантки, молоді особи з інвалідністю тощо) і якщо відрізняються, то як? Як потреби молодих людей впливають на діяльність вашого молодіжного консультативно-дорадчого органу? Які компетентності (знання, уміння, навички) вам потрібні, щоб могли оцінювати потреби молодих людей і/або враховувати їх у вашій діяльності?
  3. Які конкретні виклики постають перед вами як молодіжним консультативно-дорадчим органом щодо формування й реалізації молодіжної політики, участі молоді? Як ви їх долаєте? Які компетентності (знання, уміння, навички) можуть допомогти вам подолати ці виклики? Які права, засоби, простір, можливості та/або підтримка вам потрібні, щоб успішно впливати на формування й реалізацію молодіжної політики та забезпечити активну участь молоді? (за необхідності пов'яжіть з попередніми результатами опитування).
  4. Як ви співпрацюєте з органами влади, іншими молодіжними радами, молодіжними організаціями, молоддю для підтримання молодіжної політики та участі молоді? На вашу думку, як можна покращити цю співпрацю? Якими методами ви бачите можливість залучити більше молодих людей до участі в молодіжних консультативно-дорадчих органах? Які компетентності (знання, уміння, навички) важливі для вас для розвитку ефективного процесу співпраці?
  5. Які зміни в молодіжній політиці, на вашу думку, можуть бути найбільш корисними та ефективними для вирішення потреб молодих людей, забезпечення участі молоді? Які компетентності (знання, уміння, навички), на вашу думку, необхідно формувати/розвивати для цього?
  6. Які стратегічні напрями роботи вашого молодіжного консультативно-дорадчого органу? Які основні результати чи досягнення були отримані завдяки роботі вашого молодіжного консультативно-дорадчого органу?

Додаток 5. Питання фокус-групи для представників/представниць місцевих і обласних молодіжних консультативно-дорадчих органів

1. Як би ви описали ідеальне молодіжне середовище, де молоді люди мають можливість брати активну участь і впливати на ухвалення рішень (до п'яти речень)?
2. Визначте три основні перешкоди і проблеми, що стоять на шляху співпраці влади і молодіжного консультативного органу, з одного боку, та активної участі молоді, з іншого. Як їх можна подолати? (за необхідності пов'яжіть з попередніми результатами опитування).

Перешкода/виклик	Пропоноване рішення	Компетентності (знання, уміння, навички), необхідні для подолання перешкод/проблем

3. Які інклюзивні практики можна використати для забезпечення широкого представництва різних категорій молодих людей у процесі ухвалення рішень і формування й реалізації молодіжної політики? Які компетентності (знання, уміння, навички) вам потрібні щодо теми соціальної згуртованості та безбар'єрного середовища?

4. Які права, засоби, простір, можливості та/або підтримка потрібні молодіжним консультативно-дорадчим органам для ефективної роботи у сфері молодіжної політики й участі молоді? (за необхідності пов'яжіть з попередніми результатами опитування).

Додаток 6. Питання для фокус-групи для представників/представниць органів влади і молодіжних консультативно-дорадчих органів

Ідею взято тут: *Молоді поляки в часи драматичних змін: біженці, ідентичність та соціальна активність. Фелікс Кравацек і Пьотр Гольдштейн. Доповідь Зоїса. № 2/2022. [Young Poles in Times of Dramatic Change: Refugees, Identity and Social Engagement \(zois-berlin.de\)](https://zois-berlin.de)*

Цитата з джерела: «У рамках дискусій у фокус-групах ми роздали учасникам/учасницям картки з вісьмома історичними подіями, які ми заздалегідь визначили як особливо важливі для історії Польщі, на додаток до однієї порожньої картки. Учасників/учасниць об'єднали в пари й попросили впорядкувати події за важливістю, яку вони надають їм для розуміння того, чим є сьогодні Польща».

Учасники/учасниці: від 6 до 10 осіб у кожній фокус-групі

Участь у фокус-групах має бути добровільною; учасниками/учасницями можуть бути особи, які залишать їхні контактні дані для подальшої співпраці в процесі онлайн-опитування.

Тривалість: 1,5 години

10 хвилин – вступ, презентація завдань дослідження, попередження про аудіозапис та отримання згоди на використання даних дослідження в деперсоніфікованому вигляді (без імен та ідентифікаційної інформації).

15 хвилин – робота (наприклад, на ресурсі Jamboard) у трьох мінігрупах по двоє – троє людей (об'єднання в мінігрупи випадкове). Завдання: скласти рейтинг за пріоритетністю сфер участі молоді.

(Сфери участі молоді (відповідно до «Переглянутої Європейської хартії про участь молоді в місцевому та регіональному житті» <https://rm.coe.int/have-your-say-manual-ukr/1680789a84>)

- навчання щодо участі молоді;
- інформування молоді;
- сприяння участі молоді за допомогою інформаційних і комунікаційних технологій;
- сприяння участі молоді в роботі ЗМІ;
- заохочення молоді до волонтерства;
- підтримання молодіжних проєктів та ініціатив;
- сприяння розвитку молодіжних організацій;
- сприяння участі молоді у громадських організаціях і політичних партіях;
- спірна позиція (картка зеленого кольору);
- ваш варіант (картка іншого кольору).

20 хвилин – презентація напрацювань груп, обґрунтування власного вибору (5 хвилин на кожну групу).

10 хвилин – обговорення отриманих результатів, дискусії, визначення пріоритетів.

30 хвилин – обговорення реалій учасників/учасниць у зв'язку з тим, що було представлено раніше. Компетентності (знання, уміння, навички), необхідні для досягнення бажаної ситуації щодо молодіжної політики, заснованої на підходах участі.

5 хвилин – підбивання підсумків, отримання відгуків і завершення роботи фокус-груп.

Завдання для фокус-груп:

Розмістити картки в порядку зниження рейтингу (актуальності, дієвості, пріоритетності) в забезпеченні активності суб'єктів молодіжної політики й молодіжної

роботи (органів влади, відповідальних за молодіжну політику, молодіжних рад, молодіжних центрів, інших суб'єктів).

Дослідницьке запитання: *На вашу думку, які сфери забезпечення участі молоді в житті громади та країни є найбільш дієвими, затребуваними й актуальними з огляду на ваш професійний досвід роботи з молодими людьми?*

Упорядкуйте картки за рейтингом (від найбільш дієвих і потрібних до найменш дієвих і потрібних). У вас також є одна картка, у якій ви, за бажанням, можете дописати сферу участі молодих людей, яку не враховано, і розмістити її в загальному рейтингу на бажаному місці.

Зелена картка порожня й може бути розміщена на позиції, яка є суперечливою для вас (наприклад, у мікрогрупі ви не готові визнати, що може бути на першому рейтинговому місці; тоді ви можете використати кольорову картку як знак того, що це місце є дискусійним для вас) без вказівки на її зміст, як знак дискусійності для вас визначеного завдання.

Інструменти для фокус-групової роботи

10 карток, з них 8 описують сфери для участі молодих людей, 1 – картка «ваш варіант», 1 – порожня картка іншого кольору.

Аналіз результатів

Результати аналізують за кількома напрямками:

- 1) джемборди з напрацюваннями мінігруп;
- 2) аргументи мінігруп щодо вибору пріоритетних сфер;
- 3) якісний аналіз характеру взаємодії між учасниками/ учасницями залежно від представництва (чи були в команді люди з однієї професійної сфери? з різних сфер? наскільки узгодженою була взаємодія? яким є зворотний зв'язок учасників/учасниць фокус-груп щодо завдання? що для учасників/учасниць було найважливішим? на чому вони зосереджували увагу?);
- 4) обговорення реалій і компетентностей учасників/учасниць, необхідних для досягнення бажаної ситуації щодо молодіжної політики участі.

Додаток 7. Органи влади, представники/представниці яких у взяли участь у дослідженні

Варковицька сільська рада Рівненської області
Виконавчий комітет Затурцівської сільської ради Волинської області
Виконавчий комітет Роганської селищної ради Харківської області
Відділ гуманітарно-соціальної сфери виконавчого комітету Сурсько-Литовської сільської ради Дніпропетровської області
Відділ економіки, транспорту, інвестицій та туризму виконавчого апарату міської Корюківської міської ради Чернігівської області
Відділ економічного розвитку та інвестицій виконавчого комітету Мліївської сільської ради Черкаської області
Відділ економічного розвитку та інвестицій Нововодолазької селищної ради Харківської області
Відділ економічного розвитку та інвестицій Шумської міської ради Тернопільської області
Відділ з гуманітарних питань виконавчого комітету Раївської сільської ради Синельниківського району Дніпропетровської області
Відділ з питань гуманітарної політики управління культури, спорту та гуманітарної політики Новороздільської міської ради Львівської області
Відділ з питань забезпечення соціальних та публічних послуг Станично-Луганської селищної військової адміністрації Щастинського району Луганської області
Відділ з питань освіти, культури та дозвілля Підберізцівської сільської ради Львівської області
Відділ загальної та організаційної роботи Пулинської селищної ради Житомирської області
Відділ культури, молоді та спорту Байковецької сільської ради Тернопільської області
Відділ культури, молоді та спорту Підгородненської міської ради Дніпропетровської області
Відділ культури, молоді, спорту та туризму Новоселівської територіальної громади Полтавської області
Відділ культури, туризму, молоді та спорту Краснопільської селищної ради Сумської області
Відділ культури, туризму, молоді та спорту Слобожанської селищної ради Дніпропетровської області
Відділ молоді та спорту виконавчого комітету Старокостянтинівської міської ради Хмельницької області
Відділ молоді та спорту Лисичанської міської військово-цивільної адміністрації Северодонецького району Луганської області
Відділ молоді та спорту Олександрійської міської ради Кіровоградської області
Відділ молоді та спорту управління освіти, культури, молоді, спорту та туризму Нерубайської сільської ради Одеської області
Відділ молоді та спорту управління освіти, молоді та спорту Баришівської селищної ради Київської області
Відділ молоді та спорту управління освіти, молоді та спорту виконавчого комітету Лебединської міської ради Сумської області
Відділ молоді управління молоді, фізичної культури і спорту Хмельницької обласної державної адміністрації
Відділ молоді, фізичної культури та спорту управління молоді та спорту Чернівецької обласної державної адміністрації

Відділ молодіжної політики та національно-патріотичного виховання управління національно-патріотичного виховання, молоді та спорту Житомирської обласної державної адміністрації

Відділ молодіжної політики Тернопільської міської ради

Відділ молодіжної політики управління молоді та спорту Львівської обласної державної адміністрації

Відділ молодіжної політики управління освіти і гуманітарної політики Подільської міської ради Одеської області

Відділ молодіжної політики управління сім'ї, молодіжної політики та захисту дітей Тернопільської міської ради

Відділ молодіжної політики управління у справах сім'ї та молоді департаменту соціальної політики Чернівецької міської ради

Відділ освіти виконавчого комітету Зайцівської сільської ради Дніпропетровської області

Відділ освіти спорту культури та туризму Мигіївської сільської ради Первомайського району Миколаївської області

Відділ освіти та гуманітарної роботи Демидівської селищної ради Рівненської області

Відділ освіти та молоді виконавчого комітету Зіньківської міської ради Полтавської області

Відділ освіти та соціально-гуманітарної роботи Війтівецької сільської ради Вінницької області

Відділ освіти, культури і спорту Джулинської сільської ради Вінницької області

Відділ освіти, культури, молоді та спорту Бобринецької міської ради Кіровоградської області

Відділ освіти, культури, молоді та спорту Воскресенської селищної ради Миколаївської області

Відділ освіти, культури, молоді та спорту Городоцької сільської ради Рівненського району Рівненської області

Відділ освіти, культури, молоді та спорту Дорошівської сільської ради Миколаївської області

Відділ освіти, культури, молоді та спорту Знам'янської сільської ради Одеської області

Відділ освіти, культури, молоді та спорту П'ядицької сільської ради Івано-Франківської області

Відділ освіти, культури, молоді та спорту Райгородоцької сільської ради Житомирської області

Відділ освіти, культури, молоді та спорту Святовасилівської сільської ради Дніпропетровської області

Відділ освіти, культури, молоді та спорту Студенянської сільської ради Вінницької області

Відділ освіти, культури, молоді та спорту Теплицької селищної ради Вінницької області

Відділ освіти, культури, молоді та спорту Тупичівської сільської ради Чернігівської області

Відділ освіти, культури, молоді та спорту Устилузької міської ради Волинської області

Відділ освіти, культури, молоді та спорту Черкаської селищної ради Новомосковського району Дніпропетровської області

Відділ освіти, культури, молоді та спорту Чумаківської сільської ради Дніпропетровської області

Відділ освіти, культури, молоді, спорту і туризму Сутисківської селищної ради Вінницької області

Відділ освіти, культури, молоді, спорту та соціального захисту населення Крупецької сільської ради Хмельницької області

Відділ освіти, культури, молоді, спорту та туризму Мурафської сільської ради Вінницької області

Відділ освіти, культури, молоді, спорту та туризму Ромоданівської селищної ради Полтавської області

Відділ освіти, культури, молодіжної політики та спорту Тлумацької міської ради Івано-Франківської області

Відділ освіти, культури, спорту та роботи з молоддю виконавчого комітету Зеленодольської міської ради Дніпропетровської області

Відділ освіти, культури, туризму, молоді та спорту Чигиринської міської ради Черкаської області

Відділ освіти, культури, туризму, молоді та спорту Козинської сільської ради Рівненської області

Відділ освіти, молоді та спорту Великобудичанської сільської ради Полтавської області

Відділ освіти, молоді та спорту виконавчого комітету Девладівської сільської ради Дніпропетровської області

Відділ освіти, молоді та спорту виконавчого комітету Петрівсько-Роменської сільської ради Полтавської області

Відділ освіти, молоді та спорту виконавчого комітету Покровської селищної ради Дніпропетровської області

Відділ освіти, молоді та спорту Тальнівської міської ради Черкаської області

Відділ освіти, молоді та спорту Теофіпольської селищної ради Хмельницької області

Відділ освіти, молоді та спорту Троїцької селищної ради Луганської області

Відділ освіти, молоді та спорту Чечельницької селищної ради Вінницької області

Відділ освіти, молоді та спорту Ямпільської селищної ради Хмельницької області

Відділ освіти, молоді, спорту, культури і туризму Михайло-Коцюбинської селищної ради Чернігівської області

Відділ освіти, молоді, спорту, культури та туризму Грицівської селищної ради Шепетівського району Хмельницької області

Відділ освіти, молоді, спорту, культури та релігії Юр'ївської селищної ради Павлоградського району Дніпропетровської області

Відділ освіти, молоді, спорту, культури та туризму Василівської сільської ради Болградського району Одеської області

Відділ освіти, сім'ї та молоді виконавчого комітету Новогаleshинської селищної ради Козельщинського району Полтавської області

Відділ освіти, сім'ї, молоді та спорту, культури та туризму виконавчого комітету Першотравневської сільської ради Дніпропетровської області

Відділ освіти, молоді та спорту Миколаївської міської ради

Відділ сім'ї, молоді та спорту Балтської міської ради Одеської області

Відділ сім'ї, молоді та спорту виконавчого комітету Новоукраїнської міської ради Кіровоградської області

Відділ соціального захисту населення Верхнянської територіальної громади Івано-Франківської області

Відділ соціального захисту населення, сім'ї, молоді та спорту Підволочиської селищної ради Тернопільської області

Відділ у справах молоді та спорту виконавчого комітету Самбірської міської ради Львівської області

Відділ освіти, культури, молоді та спорту Станично-Луганської військової адміністрації
Щастинського району Луганської області
Гуманітарний відділ Сошичненської територіальної громади Волинської області
Департамент молоді і спорту Дніпропетровської обласної державної адміністрації
Департамент молоді та спорту Луцької міської ради
Департамент сім'ї, молоді та спорту Чернігівської обласної державної адміністрації
Димерська селищна рада Київської області
Донецька обласна прокуратура
Загально-організаційний відділ Богданської сільської ради Закарпатської області
Клесівський міський будинок культури Рівненської області
Комунальна установа «Молодіжний центр Чернівців «Резиденція молоді»
Комунальний заклад «Молодіжний центр» Рожищенської міської ради Волинської області
Комунальний заклад «Публічна бібліотека» Кунківської сільської ради Вінницької області
Копичинецька міська рада Тернопільської області
Лановецька міська рада Тернопільської області
Луківська селищна рада Волинської області
Магдалинівська селищна рада Дніпропетровської області
Міський відділ з питань молоді та спорту виконавчого комітету Першотравенської міської ради Дніпропетровської області
Молодіжний інформаційно-комунікаційний ресурсний центр при відділі культури, туризму, молоді та спорту Нововодолазької селищної ради Харківської області
Молодіжний центр Хирівської громади Самбірського району Львівської області
Новопокровська територіальна громада Дніпропетровської області
Сектор культури, молоді та спорту гуманітарного відділу виконавчого комітету Білицької селищної ради Полтавської області
Сектор молоді та спорту управління освіти, культури, молоді, спорту, соціального захисту та охорони здоров'я Горохівської міської ради Волинської області
Сектор молодіжної політики та національно-патріотичного виховання департаменту освіти і науки, молоді та спорту Закарпатської обласної військової адміністрації
Сектор національно-патріотичного виховання, молоді та спорту Романівської селищної ради Житомирської області
Сектор позашкільної освіти, виховної роботи та молодіжної політики департаменту освіти і науки Одеської обласної державної адміністрації
Сектор сім'ї, молоді та спорту Бобровицької міської ради Чернігівської області
Соснівська селищна рада Рівненського району Рівненської області
Судилківська сільська рада Хмельницької області
Турківська міська рада Львівської області
Управління молоді, фізичної культури та спорту Запорізької обласної державної адміністрації
Управління економічного розвитку виконавчого комітету Канівської міської ради Черкаської області
Управління культури туризму та інформації Дунаєвецької міської ради Хмельницької області
Управління молоді та спорту Кам'янської міської рад Черкаської області
Управління молоді та спорту Київської обласної військової адміністрації
Управління молоді та спорту Кіровоградської обласної військової адміністрації
Управління молоді та спорту Миколаївської обласної військової адміністрації

Управління молоді та спорту Полтавської обласної військової адміністрації
Управління молоді та спорту Сумської обласної державної адміністрації
Управління молоді та спорту Хмельницької міської ради
Управління молоді, спорту та іміджевих проєктів Тернопільської обласної військової адміністрації
Управління освіти, культури, молоді та спорту Лозуватської сільської ради Дніпропетровської області
Управління освіти, культури, туризму, молоді та спорту Тростянецької селищної ради Вінницької області
Управління освіти, молоді та спорту Лозівської міської ради Харківської області
Управління освіти, молоді та спорту Петриківської селищної ради Дніпропетровської області
Управління сім'ї, молоді та масових заходів національно-патріотичного виховання Донецької обласної державної адміністрації
Управління спорту та молодіжної політики Івано-Франківської обласної державної адміністрації
Управління у справах молоді та спорту Рівненської обласної державної адміністрації
Управління у справах молоді та спорту Харківської обласної військової адміністрації
Управління у справах сім'ї та молоді департаменту у справах сім'ї, молоді та спорту Харківської міської ради
Управління у справах сім'ї, молоді та спорту Житомирської міської ради
Управління у справах сім'ї, молоді, фізкультури та спорту Калуської міської ради Івано-Франківської області
Управління фізичної культури, молоді та спорту Херсонської обласної державної адміністрації
Щастинська районна державна адміністрація Луганської області

Додаток 8. Молодіжні консультативно-дорадчі органи, представники/представниці яких узяли участь у дослідженні

Ківерцівський молодіжний консультативно-дорадчий орган Волинської області
Координаційна рада з питань молодіжної політики при Вінницькій обласній раді
Молодіжна рада виконавчого комітету Кам'янопотоківської сільської ради Полтавської області
Молодіжна рада Кіровоградщини
Молодіжна рада Маріуполя Донецької області
Молодіжна рада Острога Рівненської області
Молодіжна рада Перечинської територіальної громади Закарпатської області
Молодіжна рада Переяславської міської територіальної громади Київської області
Молодіжна рада Полтавської міської територіальної громади
Молодіжна рада Полтавської обласної ради
Молодіжна рада при Арцизькій міській раді Одеської області
Молодіжна рада при Балаклійській міській раді Харківської області
Молодіжна рада при Бершадській міській раді Вінницької області
Молодіжна рада при Вапнярській селищній раді Вінницької області
Молодіжна рада при Галичинівській сільській раді Миколаївської області
Молодіжна рада при Донецькій обласній державній адміністрації
Молодіжна рада при Калуській міській раді Івано-Франківської області
Молодіжна рада при Котелевській селищній раді Полтавської області
Молодіжна рада при Кремінській міській раді Луганської області
Молодіжна рада при Миропільській селищній раді Житомирської області
Молодіжна рада при Первомайській міській раді Харківської області
Молодіжна рада при Першотравенському міському голові Дніпропетровської області
Молодіжна рада при Пришибській сільській раді Харківської області
Молодіжна рада при Сумській обласній державній адміністрації
Молодіжна рада при Чернігівській обласній державній адміністрації
Молодіжна рада Роганської селищної ради Харківської області
Молодіжна рада Хмельницького
Молодіжний виконком Новоодеської міської ради Миколаївської області
Ружинська Молодіжна рада Житомирської області
Студентська рада Вінниччини
Сумська обласна молодіжна рада
Університет молодіжних лідерів Паланської сільської територіальної громади Черкаської області